

Den store karakterdebatten

1970-og 1980-årene

Susanne Sofie Olsen

VEILEDER

Knut Dørum

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for religion, filosofi og historie

Master

Forord

Denne masteren er en del av min 5-årige Lektorutdanning ved universitetet i Agder. Arbeidet med denne oppgaven startet høsten 2020, og jeg ser frem til å avslutte dette kapittelet til min utdanning høsten 2021.

Interessen for skolehistorie vektet allerede i min bacheloroppgave. I den var det fokus på lærebøker og objektiviteten de har til historien. For masteroppgaven viste jeg at jeg ville holde meg innen skolehistorie, men hvilket tema var lenge ukjent. En takk må dermed rettes til veileder Knut Dørum som presenterte meg for oppgaven. Arbeidet med denne har vært en lang og lærerik prosess.

Videre vil jeg takke Knut Dørum for veiledning og tilbakemeldinger i prosessen. I tillegg ønsker jeg å rette en takknemlighet til Kim Helsvig som tok seg tid til et veiledende zoom-møte. Hans kunnskap og innsikt i tema var svært hjelpelig.

Til slutt ønsker jeg å rette en spesiell takk til nære og kjære, venner og familie, for å alltid gi støtte og kjærighet. Og en særlig takk til mine *roomies* i kollektivet som har bidratt med arbeidsro, støtte og mat på lange arbeidsdager.

Susanne Sofie Olsen

Kristiansand, 2021

Innholdsfortegnelse

FORORD	1
KAPITTEL 1: INNLEDNING	3
1.1 PROBLEMSTILLING.....	4
1.2 AVGRENSNING.....	4
1.3 KARAKTERDEBATTENS HISTORISKE RELEVANS	5
1.4 OPPGAVENS DISPOSISJON.....	6
1.5 METODE.....	7
1.5.1 Kildegrunnlag	7
1.7 BEGREPSFORKLARING	9
1.8 KARAKTERERS Plass I SKOLEN	10
KAPITTEL 2: SOSIALPEDAGOGIKKEN OG OPPBYGNINGEN TIL KARAKTERDEBATTEN	12
2.1 PEDAGOGISK FORSKINGSINSTITUTT	12
2.2 DANNELSEN AV DET SOSIALPEDAGOGISKE STUDIEALTERNATIVET.....	14
2.3 DEN POLITISKE ARENAEN	16
2.4 ENDRINGER INNEN SKOLE-OG UTDANNING.....	19
KAPITTEL 3: KARAKTERDEBATTEN	22
3.1 STORTINGSVALG.....	22
3.2 PARTIPROGRAM	24
3.2.1 Arbeiderpartiet.....	24
3.2.2 Høyre.....	27
3.2.3 De øvrige partiene	29
3.3 EVALUERINGSUTVALGET OG DEN FOLKELIGE DELTAKELSEN	33
KAPITTEL 4: ANALYSE AV UTDRAK	36
4.1 ELEVER, STUDENTER OG DE UNGE	37
4.2 FORELDRE OG ANDRE	42
4.3 SKOLESEKTOREN	47
KAPITTEL 5: OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	51
5.1 OPPSUMMERING.....	51
5.1.1 Partiprogram	51
5.1.2 Analysen.....	55
5.2 AVSLUTNING	57
5.3 VIDERE FORSKNING	61
LITTERATUR	63

Kapittel 1: Innledning

«Den virkelig store kampen om karakterene i skolen pågikk i siste halvdel av 1970-årene, - en debatt så lidenskapelig og kompromissløs at det ikke finnes maken til den i noe annet lands skolehistorie, selv ikke i den svenske.»¹

Dette innleder Anders Lysne med i sin bok *Karakterer og kompetanse Bind 2; Kampen om skolen 1970-2000*. Karakterer er noe vi i dag finner i alle ledd av utdanningssystemet med unntak av barneskolen. Elever blir først presentert med karakterer på ungdomskolen og vurderingsformer finners derfra i en eller annen form, enten i form av karakterer eller bestått/ikke bestått. Vurdering i skolen har alltid vært til stede, likevel er det et tema som stadig er oppe til debatt på alt fra skoler, pedagogiske felter og politiske arenaer. Hva skiller da 1970-debatten fra andre karakterdebatter?

I årene før 1970, og underveis i 1970-årene, skjedde det store endringer i skolen. Det kom nye skolereformer, utdanningslover og mønsterplan, men endringen var ikke bare i organiseringen av skolen. Det skjedde en endring blant lærerne og pedagogene. Det var en endring i skolekulturen, hvordan man mente klasserommet skulle bli styrt, hvordan elevene best skulle tilegne seg ny kunnskap, og med dette en motstand til å gradere elevene etter en karakterskala som ville skape en splid og få elever til å føle seg som *skoletapere*. Fram til da hadde skolen vært autoritært styrt med forelesning som praksis. Elevene skulle sitte ved sine pulter og tilegne seg kunnskapen som læreren presenterte. De nyutdannede lærerne, og med det også pedagogene som jobbet ved lærerskolen, la nå opp til mer gruppebaserte timer og fokuset ble flyttet mer over på eleven og vekk fra stoffet.

Tema om karakterer og organisering av skolen skulle også gå over og bli avgjørende i det politiske bilde i disse årene. Gjennom samarbeid mellom politiske partier og ulike pedagogiske frontfigurer ble nettopp karakterer, hvordan det skal benyttes og i hvilken grad, et stor tema inn i stortingsvalgene som fant sted i den gitte perioden. Spørsmålet om karakterer, i politisk sammenheng, startet med Arbeiderparti sitt partiprogram for 1970-1973 som sa; «avskaffe eksamen i grunnskolen».² Arbeiderpartiet ønsket å fjerne standardkravet i skole med begrunnelsen at de ønsket å vektlegge trivsel og arbeidsglede. Senere gikk de også inn for at de på sikt ønsket å gjøre den videregående skolen eksamensfri.³ Dette skapte

---

¹ Lysne 2004: 9

² Arbeiderparti 1969

³ Arbeiderparti 1973

reaksjoner hos blant annet parti Høyre, som var sterkt imot et slikt forslag. Den politiske debatten rundt karakterer beskriver Lysne slik:

«De utløste en kamp om karaktervurderingen i skolen som er den mest kompromissløse som noen gang har vært utkjempet i norsk skolepolitikk»⁴

Med *de* refererer Lysne til to innstillinger fra Evalueringsutvalget fra 1974 og 1978 som omhandlet vurdering, karakterer, eksamener og kompetanse i skoleverket. Debatten om karakterer ble trukket inn i valgkamper gjennom 1970- og 1980-årene. Med det ble spørsmålet om man skulle ha karakterer i skolen, og om så på hvilke nivåer av utdanningsløpet, et tema som sprede seg til alle de norske hjem.

1.1 Problemstilling

Karakterdebatten som fant sted i det politiske bilde har blitt skrevet om, blant annet tidligere nevnt Lysne som har skrevet to bind knyttet til karakterer i skolen. Utviklingen av skolen og endringer som til stadig skjer blant læreres oppfatning av hvordan best organisere et klasserom, er likedan blitt skrevet om. Det jeg ønsker å se nærmere på i denne oppgaven er hva folk egentlig mente om dette temaet. Jeg ønsker å se om jeg kan finne stemmer fra ulike aktører, det vil være elever og studenter, foreldre, lærere og pedagoger, for å se om jeg kan finne ut hvem som var for og imot karakterer i skolen, og ikke mist hvorfor de hadde den meningen. For å gjøre dette vil jeg se tilbake i aviser og tidsskrifter for å finne artikler, intervjuer eller leserinnlegg. Ved å gjøre dette håper jeg å finne svaret på;

Hvem var egentlig for og imot fjerning av karakterer i skolen, og hvilke argumenter tok de i bruk?

Ved siden av dette ønsker jeg å se hva de ulike politiske partiene mente i saken og se om dette utviklet seg noe gjennom perioden. For å finne ut av det vil jeg se gjennom partienes partiprogram for perioden.

1.2 Avgrensning

I oppgaven er det nødvendig med noen tidsmessige avgrensninger. Karakterenes plass i skolen og debatt om bruk av karakterer er et tema som strekker seg lang tilbake i tid og som man kan finne igjen i dagens samfunn. Det vil dermed ikke være mulig, og heller ikke gunstig, å gå i dybden på hele historien til temaet. Det vil bli gitt en kort gjennomgang i 1.7 Karakterers plass i skolen, som tar for seg karakterenes utvikling og kritikk som er blitt gitt.

---

⁴ Lysne 2004: 99

Videre i oppgaven vil hovedfokuset ligge mellom 1960-og 1980-tallet. I forløpet til karakterdebatten som fant sted på 1970-og 1980-tallet var det en rekke skolereformer, utdanningslover og mønsterplaner som ble innført tidlig på 1970-tallet. Disse var utarbeidet gjennom 1960-årene og det er dermed relevant å se tilbake på denne perioden. Dette er særlig gjeldende i kapittel 2 Sosialpedagogikken og oppbygningen til karakterdebatten. Karakterdebatten var størst mellom Arbeiderpartiet og Høyre, som var datidens største partier. Disse to partiene vil derfor få et større søkelys enn de andre partiene. Det vil dog bli tatt med det nødvendige for å plassere hvor de ulike partiene sto på det politiske spektrum om skole, utdanning og karakterenes plass i skolen.

For hoveddelen, som vil bestå av utdrag fra aviser og tidsskrifter for å besvare hovedproblemstillingen, vil det kun bli hentet utdrag fra perioden 1970- og 1980-tallet. Det var i denne perioden karakterdebatten var på sitt største. Det vil bli gjort forsøk på å fremme meninger fra hele landet og et jevnt utvalg fra hele perioden, men det vil være avhengig av tilgjengeligheten. Det blir gjort nøye utvelgelses av hvilke utdrag som blir tatt med i prosessen, hvor kun utdrag som er i form av leserinnlegg eller intervjuer av aktuelle aktører blir inkludert. Videre er det tatt en geografisk avgrensning til Norge. Den norske skole og skolepolitikken har alltid vært sterkt påvirket av andre land, særlig de andre skandinaviske landene. Jeg har valgt for denne oppgaven og kun fokusere på hva som fant sted her til lands, uten å trekke linjer til påvirkning som kan ha kommet utenifra.

1.3 Karakterdebattens historiske relevans

Nå, man kan stille seg spørsmålet hvorfor dykke dypere inn i en debatt som fant sted for 50 år siden? Til det vil jeg si at dette er en debatt som vil være relevant uansett hvilken tid man befinner seg i. Debatter om karakterer i skolen har funnet sted på flere arenaer år etter år. Det kommer stadig nye fagfornyelser som blir en pekepinn på hva lærerne skal arbeide etter. Det utdannes hvert år nye lærere som må ta stilling til karakterers bruk og plass i skolen og klasserommet. Det er stadig elever som føler seg som skoletapere, ofte med karakterer til å underbygge sine følelser. Og likedan nye foreldre som må ta stilling til sine barns karakterer og deres følelser rundt dette, positive og negative. Jeg mener det vil være relevant å undersøke hva som ble sagt om karakterer i skolen under debatten på 1970-og 1980-tallet da det er en stor mulighet for at det er mange av de samme argumentene som blir brukt i dag. I denne oppgaven vil målet være å finne ut hva folk egentlig mente og hva de begrunnet dette

med. Karakterer er en så stor del av vårt utdanningssystem. Man arbeider mot et mål om å få gode karakterer, karakterer blir brukt for å sette en grense på ulike studier og er der dermed med på å avgjøre manges framtidvalg. En debatt om nettopp karakterenes plass i skolen er relevant for alle, da det er noe alle har vært en del av. Hvorfor akkurat debatten på 1970-og 1980-tallet? Til det må jeg igjen referere til Lysne:

«Da kampen om å avskaffe karakterer pågikk i 1970-årene, fikk den en så lidenskapelig og kompromissløs form at den savner sidestykke i noe annet land»⁵

Vet ikke med deg, men for meg har dette i seg selv vekke min interesse til å dykke dypere inn i akkurat denne debatten.

1.4 Oppgavens disposisjon

Oppgaven vil bli delt i tre deler. For før vi kan hoppe inn i avisene, må jeg først legge grunnlaget for debatten; Hvordan den bygde seg opp og fikk det store utløpet den fikk på 1970-og 1980-tallet. For å gjøre dette skal jeg først ta meg gjennom dannelsen av det sosialpedagogiske studiealternativet og samarbeidet mellom pedagoger med sosialpedagogiske holdninger og Arbeiderpartiet, som førte til Arbeiderpartiets skolepolitikk. Eva Nordland er en sentral aktør her ved at hun både var med på å danne det sosialpedagogiske studiealternativet på lærerskolen i 1974 og var i tillegg en viktig pedagogisk rådgiver til Arbeiderpartiets skole- og utdanningspolitikk.⁶ Jeg vil også nevne endringer som skjedde innen politikken og skole-og utdanningssystemet gjennom de nye reformene. Dette gjøres i Kapittel 2 Sosialpedagogikken og oppbyggingen til karakterdebatten og er den første delen av oppgaven.

Etter jeg har lagt fram oppbyggingen til striden fra det pedagogiske og politiske feltet, vil jeg ta for meg partiprogrammene for perioden og legge frem de ulike partiene skole-og utdanningspolitikk i relasjon til karakterdebatten. I dette kapittelet vil jeg også gi en kort presentasjon av motivasjonen bak den folkelige deltakelsen i debatten. Dette vil gjøres i Kapittel 3 Karakterdebatten, som blir den andre delen av oppgaven. Denne delen vil senere bli brukt for å besvare oppgavens delspørsmål, hva de ulike politiske partiene mente og hvordan dette utviklet seg gjennom perioden. Den siste delen, Kapittel 4 Analyse av utdrag, vil være analyse delen hvor jeg går gjennom det jeg finner i aviser og tidsskrifter som omhandler

---

⁵ Lysne 1999: 7

⁶ Helsvig 2005: 283-331

karakterer i skolen. Dette vil bli brukt for å besvare oppgavens hovedproblemstilling. Til slutt vil det være et avsluttende kapittel, Kapittel 5 Oppsummering og avslutning, hvor jeg vil drøfte funnene fra del 2 og 3, og runde av oppgaven.

1.5 Metode

Den første delen av oppgaven, forløpet og oppbyggingen til karakterdebatten, baserer seg på sekundærlitteratur ved at det er gjenfortelling av hendelsesforløpet hentet fra andre forfattere, mens den andre delen baserer seg i hovedsak på partiprogram som er primærlitteratur. I den siste dele av oppgaven, analysen, vil det bli gjort en diskursanalyse basert på primærlitteratur ved at det vil bli hentet tekster som gir et innblikk i de daglige tankene og debattene rundt temaet karakterer i skolen, skrevet eller uttrykket av personene selv. Det vil bli kombinert kvantitative og kvalitative metoder, med en overvekt av den sistnevnte. Kvantitative metoder er en god måte å skaffe seg oversikt når en stor mengde data skal hentes ut, og vil bli brukt deretter.

1.5.1 Kildegrunnlag

For å legge frem forløpet til debatten vil jeg som nevnt basere meg på sekundærlitteratur. Her vil ulike forfattere bli tatt i bruk for å best speile hva som fant sted. Flere aktører som var til stede i ulik form i denne perioden har selv skrevet egne bøker, deriblant Eva Nordland. Nordland var som sagt sentral både i fremveksten av sosialpedagogikken og arbeiderpartiets skolepolitikk. Hun har i tillegg skrevet en rekke bøker innenfor det pedagogiske feltet og bøker som gjenforteller hendelsesforløpet, fra hennes perspektiv. Nordland bøker, samt andre forfattere som var delaktig i den gitte perioden, vil bli tatt i bruk i denne oppgaven, dog med mer varsomhet. Deres gjenfortellinger av hendelsesforløpet vil fungere som en primærkilde og må behandles deretter, med mer bevissthet rundt deres personlige meninger og opplevelser rundt hendelsene. Mitt formål med å inkludere disse er at de vil være et verdifullt supplement til sekundærlitteraturen gjenfortelling av hendelsesforløpet.

Forfattere som vil bli brukt i noe større grad i den første delen av oppgaven inkluderer Anders Lysne og Kim Helsvig. Lysne har skrevet to bind, Karakterer og kompetanse, som omhandler karakterenes historie i norsk skole, noe som ikke hadde blitt gjort tidligere. I de to bindene tar Lysne for seg karakterenes plass i den norske skolen oppgjennom historien, og da også karakterdebatten som fant sted på 1970- og 1980-årene. Helsvig skrev i sin doktoravhandling

om utviklingen av pedagogisk tenkning i Norge og har i tillegg skrevet en rekke artikler om temaet. Det vil være veldig relevant for min gjenfortelling av utviklingen til pedagogikken og fremveksten til sosialpedagogikken, som var en faktor i oppbygningen til karakterdebatten.

For å besvare hovedproblemstillingen til oppgaven vil jeg trenge å se i gamle aviser og tidsskrifter. Til det vil jeg ta i bruk mediearkivet A-tekst hvor jeg kan hente opp avisoppslag. Det vil i hovedsak bli brukt søkeordet *karakterer + skole* for å finne innlegg om temaet. Tillegget av *skole* i søkeordet er for å luke ut artikler fra idrett hvor karakterer også blir tatt i bruk i ulike grener. I bruken av søkeord må det tas i betraktning at monitoren ikke alltid klarer fange opp disse ordenen i teksten. Noen av utdragene er i dårlig stand og nær uleselig eller noen ganger kan søkeordet ha blitt splittet over to linjer og blir dermed ikke fanget opp. Det vil da si at det kan eksistere flere utdrag enn de jeg har fått med i oppgaven. Det ble utforsket med flere søkeord, deriblant *kunnskapsløse skolen, skole uten krav, skoletapere, puggeskolen, og eksamenspress*. Dette ved at de to første representerer ord brukt at de som var for karakterer, ved at de ofte kunne argumentere med at man da ville ende med en kunnskapsløs skole og snakke om skole uten krav. De sistnevnte representerer ord ofte brukt av de som var imot karakterer i skolen, ved at dette skapte skole tapere, gjorde skolen til en puggeskole fremfor at man faktisk tilegner seg kunnskapen og eksamenspresset elevene følte på. Dette viste seg dog å være lite fruktbart.

I arbeidet med dette må jeg være bevist på avisenes historie i Norge. Før 1970 var aviser avhengig av økonomisk støtte fra politiske partier. Dette kan medføre at avisene speiler politikken til partiet. Ved overgangen til 1970 fikk avisene støtte fra staten. Dette for å sikre at befolkningen hadde tilgang til aviser over hele det politiske spekteret. Det var tanken bak Borten-regjeringens initiativ til den statlige pressestøtten. Dette medførte at «1970-årene var det første tiåret da norske aviser ikke lenger var direkte økonomisk avhengige av partistøtte for å overleve» (uttrykt av Henrik Bastiansen, forsker innen partipressesystemets historie).⁷ Det er likevel rimelig å tenke at avisene behold noe av sin politiske retning i de førstkommende årene. Blant de store avisene var Dagblad og Dagen knyttet til henholdsvis Venstre og Kristelig folkeparti, mens Aftenposten var knyttet til Høyre og fremsto som en

---

⁷ Gripsrud 2017: 406-409

konservativ avis. VG, eller Verdens Gang, var et unntak her ved at den ble regnet som et «uavhengig borgerlig» organ selv før 1970.⁸

1.7 Begrepsforklaring

Det er en rekke begreper og faguttrykk som vil bli tatt i bruk i denne oppgaven, som kan være ukjent for de som ikke er orientert inne skole-og utdanning. Noen av disse vil jeg oppklare eller fastsette min bruk av ordet for oppgave. I oppgaven vil det være mye snakk om ulike nivåer av skolesystemet og de som går der, altså *elever* og *studenter*. Jeg vil skille mellom disse uttrykkene og bruke *elever* når det er snakk om grunnskolen og videregående skole, mens *studenter* vil jeg bruke for de som går på høyere utdanning, altså universitet, høyskole og folkehøyskole. Når det er nevnt er *grunnskolen* et fellesbegrep for barne-og ungdomskolen, som fra 1969 ble innført som en 9-åring obligatorisk skolegang. I senere tid, 1997, er den blitt utvidet til 10-årig obligatorisk skolegang. Dette ble til gjennom den såkalte *Enhetskololen*. Ideen stammer fra århundreskiftet og baserte seg på en samling og felles organisering av skolesystemet for en samlet grunnskole som skulle tilby lik tilgang for alle, og legge til rette for til videre utdanning.⁹ Dette skapte grunnskolen, med den videregående skole for videre studieløp. I perioden vi skal ta for oss ble ordet *gymnas* brukt for den videregående skole. Endringen fra *gymnas* til videregående skole kom i 1974.¹⁰ I analysen vil disse to begrepene bli brukt om hverandre ut ifra hvilket ord som blir brukt i utdragene. Når det er snakk om ulike vurderingsformer i skolen skilles det mellom *formell* og *uformell vurdering*. Uformell vurdering vil være daglig tilbakemeldinger en elev eller student mottar, mens formell vurdering er den som blir gitt skriftlig blant annet i form av karakterer. Begrepet *normerte prøver* dukker opp i perioden vi skal se på, og vil si standardiserte prøver som er landsdekkende. Formålet med dette var å etablere en felles norm for å evaluere elevene som var i samsvar med reglementet, etter normalfordeling.¹¹

Utenfor skolerelaterte begreper er det særlig to begreper som dukker opp i oppgaven. Fra omlag 1900 oppsto det en *reformspedagogikk* innen pedagogiskfagfelt, som fikk et nytt oppsving i mellomkrigstiden. Denne reformspedagogikken ønsket å utvikle pedagogikken til å fremme omsorg og menneskelighet i barn og unge. På den måten ville man få en ny

---

⁸ Gripsrud 2017: 406-409

⁹ Dale 1999: 75-76

¹⁰ Utdanning.no 2021

¹¹ Tavas 2006: 42

generasjon med emosjonelt, sosialt og intellektuelt stabile mennesker som ville bygge et nytt samfunn og utvikle kulturen til å basere seg på medmenneskelighet.¹² *Positivism* er et begrep som vil dukke opp i løpet av oppgaven, ved at dette var en viktig del av studentopprøret som oppsto særlig på 1960- og 1970-tallet. Positivism er en kritikk av forskning inspirert av naturvitenskapen, noe pedagogisk forskning var i denne perioden.¹³

1.8 Karakterers plass i skolen

Hvorfor har vi vurdering i skolen? Hvilken funksjon har det? Lee J. Cronbach, som var utdannet psykolog og hadde mange bidra innen utdanningspsykologi, definerte vurdering på denne måten:

“Evaluation is the process by which teacher and student judge whether or not the goals of schooling are being attained”¹⁴

Med dette mente han at vurdering måtte være en prosess hvor lærer og elev sammen drøftet i hvilken grad undervisningen og læreinnnsatsen førte til måloppnåelse. Det som mangler fra denne definisjonen er hvordan denne prosessen skal karakteriseres eller hvordan den inngår i en undervisningssammenheng.¹⁵ I Norge arbeider vi med en tallskala fra 1 til 6 som vurderer ens kunnskap innenfor et tema. Dette er hentet fra jesuittenes pedagogiske vurderingspraksis som ble tatt i bruk på latinskolene på 1700-tallet. Dette fremfor et bestått/ikke bestått system som vurderer hvorvidt en oppfyller kunnskapskravene i et tema.¹⁶

Ved inngangen til 1900-tallet gikk man over fra et bestått/ikke bestått system og for alvor tok i bruk karaktervurdering. Elevene ble da vurdert i hvilken grad de hadde nådd det som krevdes av kunnskap. Fagplanene fra denne perioden var godt beskrevet i forhold til hva elevene skulle lære og satte dermed linjene for karaktergraderingen for lærerne. Et problem man oppdaget da var at de gode karakterene ble i mye større grad tatt i bruk i sammenligning med de svake, særlig i de muntlige fagene.¹⁷ Problemet med dette var at noen praktiserte systemet mildere enn andre, og ved en overbruk at de gode karakterene svekker det karakterenes informasjonsverdi.¹⁸ Skolereformen fra 1930-årene innførte en kjerneplan, med

---

¹² Nordland 2000: 54

¹³ Helsvig u.å.

¹⁴ Lysne 1999: 10

¹⁵ Lysne 1999: 10

¹⁶ Lysne 1999: 7

¹⁷ Lysne 1999: 36-37

¹⁸ Lysne 1999: 41

tilvalgsstoff. Den gjorde ikke noe med de oppdagede problemene rundt karaktervurdering og de fortsatte som før, det ble dog et større fokus på at karakterene skulle være sammenlignbare.¹⁹ Ved innføringen av nytt karaktersystem i 1968 for den høyere skolen økte problemene med karaktervurdering. Det kom nå en beskrivelse for hver karaktergrad. For at det skulle fungere ideelt forutsetter det eksakte målbeskrivelser for hver karaktergrad, slik at karakterene kan være sammenlignbare, men dette fungerte dårlig med de nyere læreplanprinsippene som var for vide og generelle i målformuleringene.²⁰

I dag brukes uformelle vurderinger på barneskoletrinnet. Når elevene når ungdomskolen blir de gradvis introdusert for karakterer som får økende betydning gjennom de tre årene. Videre på videregående får karakterer høyere betydning da de her skal begynne å ta mer ansvar for sin egen læring. På høyere utdanning, universitet og høyskoler, har studentene fullt ansvar for egen læring og karakterer er da den dominerende vurderingsformen.²¹

Kritikk mot karakterer finner vi allerede mot slutten av det forrige århundre av fremstående pedagoger, hvorav flere av de i tillegg var sentrale politikere. Kritikken på den tiden var den samme vi finner i dag. Den baserer seg på de uheldige pedagogiske konsekvensene karaktergivning har på elevene.²² Kritikken som fant sted i forløpet til perioden og den gitte perioden for denne oppgaven vil jeg gå inn på i neste kapittel. Men selv nå i senere tid har karakterer fortsatt å være oppe til politiske debatter. Så sent som 2014 uttrykte Høyre og Fremskrittspartiet ønske om å innføre karakterer fra 5.trinn, programfestet hos begge partiene. Dette ble møtt av kritikk av Arbeiderpartiet og Sosialistisk venstreparti, og ble aldri gjennomført.²³ Kunnskapsministeren Jan Tore Sanner (Høyre) beskrev i 2019 formålet med karakterer ved at elever har krav på tilbakemelding på sine prestasjoner i et fag og at karakterer er et godt middel for dette. I tillegg oppfattet han at karakterer, brukt på en fornuftig måte, var med på å motivere og engasjere elever i eget skolearbeid.²⁴

---

¹⁹ Lysne 1999: 37-38, 42

²⁰ Lysne 1999: 37-38

²¹ Lysne 1999: 34

²² Lysne 1999: 56

²³ Sandvik 11.02.2014

²⁴ Si;d-redaksjonen 15.10.2019

Kapittel 2: Sosialpedagogikken og oppbygningen til karakterdebatten

2.1 Pedagogisk forskningsinstitutt

For å forstå karakterdebatten på 1970- og 1980-tallet må vi først ta et steg tilbake og ta en titt på det pedagogiske forskningsinstituttet (PFI). Det var nemlig her sosialpedagogikken fikk rom til å vokse frem og det var den som fremprovoserte debatten om bruken av karakterer i skolen. PFI ble dannet i 1938 ved Universitetet i Oslo og besto i førsteomgang av en professor, Helga Eng, og en stipendiat, Einar Høigaard. Eng, som leder av instituttet, ønsket å bygge opp PFI gjennom forskningsorienterte studier som ville legge til rette for og gi de kvalifikasjoner nødvendig for at studentene senere kunne gå videre med forskningsarbeid. Hennes periode ble dog preget av krig og dårlig arbeidsforhold, som resulterte i små bevilgninger innen PFI. I 1950 tok professor Johs. Sandven over som styrer av institusjonen og ledet den frem til 1972.²⁵ Under Sandven sin periode opplevde instituttet en sterk og vedvarende vekst. I dag har PFI omkrig 100 ansatte og omlag 900 studenter.²⁶

Under Sandven sin tid som styrer ved PFI var det et stort fokus på forskning på instituttet, og han satte autoritære tradisjoner og vitenskapelige prosedyrer høyt. Sandven ønsket å utvikle en stadig større kjerne av *sikker viten* innenfor alle fagområder og han hadde en naturvitenskapelig tilnærming til pedagogikk. Med dette mens at han ønsket en pedagogisk forskning fri for påvirkninger fra personlige ideologier og politiske eller religiøse holdninger. Forskningen skulle i stede vektlegge metode og dermed være mer objektiv.²⁷ Dette satte han i opposisjon med den kristne-konservative tradisjoner, som verdsatte åndsvitenskapen i pedagogikken, og var dermed stikk imot Sandven sine arbeidsmetoder med å holde religiøse holdninger utenfor pedagogisk forskning.²⁸ Sandven ønsket å ha en mer vitenskapeligrettet pedagogikk slik at profesjonen skulle få en større vitenskapelig autoritet. Hans sterke ambisjoner for å oppnå dette gjorde pedagogikkfaget lite mottakelig for alternative tilnærminger og nye impulser. Det skulle vise seg at det ikke bare var pedagogikkfaget som hadde utviklet seg til å bli lite mottakelig for nye impulser, men likedan var Sandven. Da den nye bølgen med positivismen vokste frem og uttrykte sin kritikk til PFI, viste Sandven lite evne og vilje til å reflektere over instituttets verdigrunnlag.²⁹ Sandven arbeidet etter en klar

---

²⁵ UiO 2018 ; Helsvig 2005: 86

²⁶ Helsvig 2005: 58 ; UiO 2018

²⁷ Helsvig 2005: 336 ; Helsvig u.å.

²⁸ Helsvig 2005: 345

²⁹ Helsvig 2004

visjon han hadde for PFI og opptrådte ikke imøtekommende om det var noe han følte ville true utviklingsplanen han hadde for instituttet. Han hadde gjennom sin tid som styrer av PFI opparbeidet seg en monopollignende maktposisjon innen norsk pedagogikk, ulikt noe funnet i noe annet fagfelt.³⁰

Gjennom 1950- og 1960-tallet fikk sosialpedagogikken stadig større plass på PFI. I pensum ble litteratur fra sosialpsykiske forskningsmiljøer sentrale og det ble gitt større forskningssatsning til sosialpedagogiske prosjekter.³¹ Frem til da hadde den dominerende læringsmetoden vært en kunnskapsoverleverende lærer i en tradisjonell puggeskole. Det som nå vokste frem var et ønske om en mer antiautoritær og progressiv pedagogikk, hvor elevene lærte gjennom egne erfaringer og observasjoner. Kritikken mot det gamle systemet vokste seg større opp mot og særlig gjennom 1970-årene, og var rettet mot skole- og utdanningssystemet for å være for autoritær i organisasjon og pedagogikk. Pådrivere for å få dette nye tankesettet innen pedagogikken var fagfolk innad i PFI og lærerorganisasjoner, som var politisk venstrestilt og i samarbeid med politiske partier, især Sosialistisk venstreparti og Arbeiderpartiet. I tillegg til politikere og pedagoger var det stor støtte blant elever og studenter, da særlig lærerstudenter.³² Den voksende uenigheten og kritikken til PFI skapte en indre splid og det dannet seg to faglige opposisjoner; *den kristne-konservative opposisjonen* og *den samfunnskritiske og radikale opposisjonen*. Representantene for disse opposisjonene var henholdsvis Torstein Harbo og Eva Nordland. Den kristne-konservative opposisjonen trådte frem fra 1950-tallet, som nevnt over som en reaksjon på Sandvens visjoner og arbeidsmetoder på instituttet. Den naturvitenskapelige tankegangen til Sandven reduserte menneskets oppdragelse og utvikling, og var dermed en trussel mot det kristne verdigrunnlaget i skolen. Den samfunnskritiske og radikale opposisjonen vokste frem fra slutten av 1960-tallet og oppsto på bakgrunn av at de ønsket å endre samfunnsforholdene ved å innføre mer praktisk-politisk relevante studier og forskning.³³ Begge var i opposisjon mot Sandven og måten han styrte pedagogikken og instituttet på. De fant dermed felles grunn og gikk sammen med et ønske om verdiforankring i pedagogikken, noe som ga opposisjonen mer tyngde.³⁴

---

³⁰ Helsvig u.å.

³¹ Helsvig u.å.

³² Notaker 2012: 36

³³ Helsvig 2005: 331 ; Helsvig u.å.

³⁴ Helsvig u.å.

Jeg nevnte tidligere i oppgaven at Nordland var en viktig aktør i oppbyggingen til karakterdebatten. Nordland var uenig med hvordan Sandven ønsket å utvikle pedagogikken og PFI. Forklart av Nordland selv ønsket hun å føre en mer lignende retning som Helga Eng arbeidet for og hun mente instituttet hadde mistet reformpedagogikken Eng arbeidet mot i sin tid som styrer. Pedagogikken på PFI var ikke lenger fokusert på å arbeide med å bidra til den personlige utviklingen hos barn og unge, pedagogikken var nå blitt et puggefag hvor kunnskapen var glemt noen måneder etter eksamen. Nordland var ikke alene om dette og flere av hennes kollegaer ble med på å arrangere seminarer med gjestelærere fra sosiologi, religion og historie.³⁵ Det var også en voksende misnøye blant studentene ved PFI rettet mot instituttledelsen. Da studentenes misnøye ikke fikk medhold av ledelsen gikk studentlederen i pedagogikkfaget Sigurd Haga til datidens undervisningsminister Einar Førde, med ønske om at han skulle ta opp forholdene ved PFI på Stortinget. Førde hadde sympati med studentene og tok saken videre. Dette medførte at PFI ble satt på dagsorden innen kort tid, noe som la et økende press på instituttledelsen.³⁶

2.2 Dannelsen av det sosialpedagogiske studiealternativet

I 1972 gikk Sandven av som leder for instituttet. Dette resulterte i en polarisering i PFI, med en sosialpedagogisk retning og en mer tradisjonell retning. Senere i 1974 fikk den sosialpedagogiske retningen dannet et eget studiealternativ ved siden av den tradisjonelle pedagogikken.³⁷ Denne splittelsen av et studieløp var ulikt noe annet verken før eller siden i norsk undervisningshistorie.³⁸ Birgit Brock-Utne, som var forskningskonsulent i kirke- og undervisningsdepartementet og fra høsten 1977 var hun ansatt ved det sosialpedagogiske studiealternativet som veileder og sensor, beskriver studiet som følger:

«På mange måter var studiet et ektefødt barn av studentopprøret på slutten av seksti-tallet, et opprør som stilte spørsmål ved etablerte sannheter og gjorde opprør mot mangt et faderhus, især de som viste lite toleranse for metodefrihet og kritiske tanker.»³⁹

Nordland forteller selv at på det nye studiealternativet fokuserte de mer på sammenhengen mellom oppdragelse og undervisning, og det var et større samspill mellom teori og praksis. Arbeidsmetodene var individuelle, men nå også mer kollektiv med blant annet et større fokus

---

³⁵ Nordland 2000: 56, 107-108

³⁶ Helsvig u.å.

³⁷ Løvhaug 2012 ; UiO 2018

³⁸ Helsvig u.å.

³⁹ Brock-Utne 2009

på gruppearbeid.⁴⁰ Nordland var leder for det nye studiealternativet og ønsket med det nye studie å trekke frem betydningen av å få praktisk erfaring med samarbeid og medansvar. Studentene skulle altså ta en større del av undervisningen, vekk fra kunnskapsoverleverende forelesninger og puggefag, nå ble gruppearbeid den vanligste arbeidsformen og studentene hadde mer å si på undervisningsformen og fagstoffet.⁴¹ Nordland bygge studie på fire stolper: problemorientering, preget av prosjektarbeid, deltakerstyrt og orientert mot gruppearbeid. Hun forteller om dette i sin bok *skritt på en vei* at hennes visjon med disse fire grunnstolpene var å «sikre at studentene fikk erfaring i å ta ansvar, lære å samarbeide, være deltakere i et fellesskap og lære å støtte hverandre.»⁴²

Nordland og de andre ansatt på det nye studiealternativet ønsket ikke å bedømme studentene på studie ut ifra en karakterskala. Gjennom semesteret hadde de arbeidet med en hovedoppgave som gikk ut på at studentene i grupper skulle bruke sine evner til å støtte hverandre, skape et godt miljø for læring og fungere som gode pedagoger innad i gruppa. Fra Nordland og de andre ansattes perspektiv hadde alle studentene gjennomført dette og levert gode og gjennomarbeidede oppgaver, og det ville ikke være mulig å bedømme dette etter en karakterskala. De bestemte seg dermed å gi alle studentene karakteren 2,4, som betyr *verken markert godt eller dårlig*. Dette førte til et ramaskrik, forteller Nordland. De ble anklaget for å bryte universitetets reglement, for alle studentene kunne ikke ha vært like dyktige, og det ble til og med skrevet om i alle landets aviser. Nordland bukket ikke under for kritikken og saken ble gjennomgått av departementet. Der konkluderte de med at det ikke hadde funnet sted noe regelbrudd, men ga Nordland beskjed om at de måtte finne en ny løsning for fremtidige vurderinger.⁴³ Nordland hadde lenge uttrykt sin uenighet med det tradisjonelle karaktersystemet i Norge. Hennes mening var at tradisjonen med å rangere eller gradere elever og studenter sin innsatts måtte falle bort for at det skulle kunne være engasjement i læringsprosessen, og man kunne tilpasse undervisningen til den enkelte slik at skolen ble en plass for alle. Nordland mente at en skole skulle ha et læringsmiljø som la vekt på likeverd og fellesskap hvor man bygger opp en trygghet sammen. Hun mente skolen skulle være en del av oppdragelsen, hvor skolen skulle være med å utvikle individualitet, selvrespekt og personlige valg.⁴⁴

---

⁴⁰ Nordland 1986: 212

⁴¹ Nordland 2000: 111-112

⁴² Nordland 2000: 113

⁴³ Nordland 2000: 114-115

⁴⁴ Nordland 2000: 250-251

Ved dannelsen av det sosialpedagogiske studiealternativet i 1974 skjedde det en radikaliserings av faget. Nordland kunne nå videreføre Engs reformpedagogiske ideer fra mellomkrigstiden i det sosialpedagogiske studiet, og knytte radikal skolekritikk til sosialpedagogikkens teorier. Den mer tradisjonelle retningen som nå var blitt dannet på PFI ble ledet av de som holdt ved den kristne-konservative tradisjonen og de ønsket videreføre den tradisjonelle undervisningsformen i skolen. Sosialpedagogikken på den andre siden ønsket å endre skolens læringsprinsipper til å fremme elevens selvstendige arbeid i å skaffe innsikt, ferdigheter og kunnskap. En sentral arbeidsmetode var prosjekt-og problemorientert læringsmetode.⁴⁵ Det var særlig fokus på hvilke faktorer som påvirket elevenes motivasjon og trivsel i skolen, og elevenes reaksjoner på ulike arbeidsmetoder.⁴⁶ Det sosialpedagogiske studiealternativet ble i førsteomgang opprettet som et forsøk, men ble senere i 1978 et fast tilbud. Gjennom 1970- og 1980-årene ble et sosialpedagogisk studium også tilgjengelig på flere av Norges lærerhøgskoler og folkeuniversiteter.⁴⁷

2.3 Den politiske arenaen

Det var ikke bare inne pedagogikken det skjedde endringer i denne perioden, men også i politikken. EF-saken, som dominerte det politiske bilde på 1960- og 1970-tallet, splittet folket to ved at 53,5% stemte imot medlemskap i folkeavstemningen 1972.⁴⁸ Ved stortingsvalget i 1973 kapret det nydannede Sosialistisk Valgforbund (SV) mange av Arbeiderpartiet sine stemmer. SV ble dannet av utbrytere fra Arbeiderpartiet sammen med en sammenslutning av Sosialistisk Folkeparti (SF) og Norges Kommunistiske Parti (NKP). Den store fremgangen til SV skyldtes i stor grad Arbeiderpartiet sin EF-politikk, noe SF selv påpeker i sin partibiografi hvor de skriver de ble *reddet av EF*. På tross av en umiddelbar suksess var ikke nydannede SV foruten indre konflikter. Det oppsto en strid om partiet skulle være radikale og revolusjonerende eller om de skulle føre en hverdagslig politikk med streng demokratisk praksis. Ut fra partiets ungdomsgruppe, Sosialistisk Ungdomsforbund (SUF), ble Arbeidernes Kommunistparti (AKP) dannet i 1973. AKP var særlig stor i studentmiljøene.⁴⁹

---

⁴⁵ Gjertsen 2003: 53-55

⁴⁶ Helsvig 2005: 88

⁴⁷ Nordland 1986: 212

⁴⁸ Olstad 2020: 155

⁴⁹ Olstad 2020: 162-163

Da Arbeiderpartiet så den store tiltrekningen mot SV satt de igjen med et inntrykk at folket ville ha en mer venstrestilt politikk. De startet dermed å føre en mer radikal politikk, dette kom frem særlig i saker som kriminalomsorg, abort og skole og utdanning. Det viste seg dog at Arbeiderpartiet tok den radikale politikken et steg for langt og fikk ikke den folkelige støtten de siktet etter. Høyre utnyttet denne kjølige mottakelsen Arbeiderpartiet opplevde og stilte seg i politisk opposisjon til Arbeiderpartiets saker. Dette ga avkastning for Høyre som gikk fra 17,4% av stemmene ved stortingsvalget i 1973 til 24,8% ved stortingsvalget i 1977. ved Stortingsvalget i 1981 fikk Høyre 31,7% av stemmene og kunne nå danne sin første rene Høyre-regjering siden 1928. At Høyre opplevde en større oppslutning i perioden kan komme av den økende velstand som fant sted samfunnet, en sterk urbanisering i perioden og at det stadig ble flere med høyere utdanning.⁵⁰ Perioden har i ettertid fått navnet *Høyrebølgen*, og i boka *Høyres Historie* legges det imidlertid frem at Høyrebølgen kom som en reaksjon på radikaliseringsen til Arbeiderpartiet.⁵¹

De unge kom i denne perioden mer på banen politisk. Dette ved at den allmenne stemmeretten ble senket til 20 år i 1967, og senere i 1978 senket til 18 år. Det ble da en økende kamp om de ungens stemmer og møte de på deres politiske interesser. De unge på denne tiden gikk gjennom sin egen omveltning, som i ettertid har fått navnet *68-opprøret*. Fra etterkrigstiden hadde man fått en babyboom som nå var blitt unge voksne. De var en del av den økende studentmassen og økende velstanden samfunnet opplevde. Men som navnet tilsier var det en generasjon som tok opprør og det de satte seg imot var den etablerte autoriteten og de gamle tradisjonene som samfunnet var bygd på.⁵² Dette opprøret fant man særlig i skolen. Som nevnt tidligere var studentopprøret en stor pådriver til dannelsen av det sosialpedagogiske studiealternativer på PFI. Mange studenter stilte seg mot karaktersystemet, og når et nytt karaktersystem ble presentert, normerte prøver, tok studenter i hele landet til gatene og gikk i protesttog. I Oslo gikk et protesttog til regjeringsbygningen 12.mars 1971, hvor hele 3000 studenter deltok. Det hele endte med at studentene fikk medhold i sine protester.⁵³ Studentopprøret hadde en stor handlingskraft og fikk en politisk påvirkning.

---

⁵⁰ Olstad 2020: 180-182

⁵¹ Notaker 2012: 28

⁵² Olstad 2020: 185-188

⁵³ Ustvedt 1981: 179

Akkurat hvor stor handlingskraft studentopprøret hadde kan man se tydelig ved Forsøksgymnaset. Gjennom 1960-tallet ble det et stadig større studentopprør mot de autoritære skoletradisjonene. Disse studentene fikk støtte fra flere innen læreryrket og pedagogisk forskning, da særlig de som ønsket en mer sosialpedagogisk skolekultur. Tre elever klarte med stor støtte fra sine medelever og fagfolk, deriblant Nordland og Mosse Jørgensen, å danne en videregående skolen høsten 1967 kalt Forsøksgymnas, hvorav Jørgensen fungerte som rektor. Denne ideen ble også en realitet ved at Arbeiderpartiet, som hadde flertall i Oslo kommune hvor skolen ble dannet på Tøyen, støttet prosjektet. Hovedpunktet med Forsøksgymnaset var at alle skulle være likestilt. Lærere, elever og selv vaktmestere hadde alle like mye de skulle sagt i organiseringen av skolen, som ble bestemt i det såkalte *Allmannamøtet* som fungerte som skolens høyeste organ. Det skulle ikke være obligatoriske lekser eller oppmøteplikt på skolen, og alle ble henvendt på fornavn. Dette var en banebrytende organisering av en skole, som var rent utenkelig i den tradisjonelle skolekulturen. Forsøksgymnaset ble møtt med mye kritikk og utfordringer opp gjennom årene, men klarte å holde seg gående i ulik form og organisering frem til 2004 da det ble offisielt lagt ned.⁵⁴

Som nevnt inkluderte Arbeiderpartiet sin radikaliserings deres skole- og undervisningspolitikk. De gikk frem med et ønske om å legge mindre vekt på karakterer, og med tiden fjerne karakterer. Dette var et punkt som ble særlig kritisert av Høyre, da de mente at fjerning av karakterer i skolen ville ødelegge de grunnleggende normer og verdier i samfunnet. Videre var det Høyres holdning at elevene ikke gikk på skolen for sin egen selrealiserende del alene, men for å finne sin plass i samfunnet slik at de kunne videreføre det.⁵⁵ Arbeiderpartiet hadde fra tidlig på 1950-tallet med seg Eva Nordland som pedagogisk-faglig rådgiver.⁵⁶ Nordland kom inn i et samarbeid med Arbeiderpartiet gjennom Helge Sivertsen, som var undervisningsminister i Einar Gerhardsens regjering, etter forslag fra Helga Eng.⁵⁷ Sivertsen var en tilhenger av sosialpedagogikkens tanker og blant annet støttet Forsøksgymnaset da det skulle opprettes. Vi har tidligere i oppgaven vært gjennom Nordland sitt standpunkt på karakterer. Hun var imot konkurranseelementet karakterer skapte og mente dette ikke var en god motivasjonsfaktor. Nordland ønsket heller en aktiv deltakelse fra elever og studenter i

---

⁵⁴ Førland & Korsvik 2006: 12, 50-59

⁵⁵ Olstad 2020: 184 ; Notaker 2015: 36

⁵⁶ Helsvig u.å.

⁵⁷ Nordland 2000: 39, 72

utformingen og gjennomføringen av undervisningen.⁵⁸ Ved overgangen til 1970-tallet var Trygve Bratteli statsminister og han bekymret seg likedan over det store konkurransefokus som var i samfunnet og fryktet dette ville føre til en fallende verdi om et likeverdig samfunn, det gjaldt særlig for ungdommen som var i et voksende stadiet hvor man danner seg grunnverdier.⁵⁹ Dette ser vi igjen i Arbeiderpartiets skoleprogram for 1970-73, som blant annet sier: «ideen om menneskes likeverd og ikke kravet om effektive konkurranseindivider».⁶⁰ Han danner dermed i 1971 *ungdomsutvalget*, ledet av Nordland, som ville forme et forslag for ny ungdomspolitik. Det var her særlig fokus på konkurranseelementet elever opplevde i skolen som bidro til usikkerhet og uro for mange, og hvordan konkurranseelementet i skolen ikke la til rette for tilpasset undervisning.⁶¹ Det nære samarbeide mellom Arbeiderpartiet og Nordland ble kritisert fra borgerlig og konservativt hold. De mente sosialpedagogikken var for radikal ved at de ønsket å avskaffe karakterer og delegere beslutningsmyndigheten nedover i systemet.⁶²

2.4 Endringer innen skole-og utdanning

Ideen om enhetsskolen fikk til slutt sitt gjennombrudd på 1970-tallet. Enhetsskolen ville fjerne klasseskillet som eksisterte i utdanningssystemet og gi alle unge et likeverdig tilbud.⁶³ I 1971 ble det lagt frem en innstilling av en komite ledet av Nordland med navnet *Om alternative veier til opptak ved norske universiteter og høyskoler*. Innstillingen gikk ut på at det skulle være alternative metoder å dokumentere tidligere utdanning for opptak til universitetet og høyskoler. Dette var for at studenter som kom fra bygder og ikke oppfylte de formelle kravene likevel kunne søke seg inn på høyere utdanning.⁶⁴ Videregående skole ble nå ble et tilbud for mange, noe som tidligere hadde vært et privilegiet. Disse nye endringene som skjedde innen skole-og utdanningssystemet førte til at stadig flere fikk tilgang på utdanning uavhengig av sosial klasse, som jevnet ut det sosiale skillet i samfunnet. Det økende student antallet førte til at universitet-og høyskolesektoren opplevde en sterk vekst.⁶⁵

---

⁵⁸ Helsvig 2005: 287

⁵⁹ Nordland 2000: 90

⁶⁰ Helsvig 2005: 343

⁶¹ Nordland 2000: 90

⁶² Helsvig 2005: 331-332

⁶³ Olstad 2020: 165

⁶⁴ Nordland 2000: 249

⁶⁵ Olstad 2020: 189-190

1970-tallet var tiden for reformer og endringer innen skole og utdanning. I tillegg til de nevnte endringene over, kom Mønsterplanen 74 og Læreplan for den videregående skole 76. Begge disse bygde videre på reformpedagogikkens ideer fra mellomkrigstiden. Ved arbeidet med Mønsterplanen 74 valgte de å gå en ny rute enn tidligere. Arbeidet startet i 1967 og i kontrast med tidligere sterkt sentralistiske arbeidsmetoder skulle det nå arbeides etter demokratiske behandlinger gjennom høringer og debatter. Denne endringen i arbeidsform kan skyldes påvirkning av samtidens radikalisme.⁶⁶ Man kunne også finne tegn på sosialpedagogikken påvirkning flere steder i Mønsterplanen 74, blant annet innledningsvis som inneholder følgende formulering: *Ulike, men likeverdige elever*.⁶⁷ Med Mønsterplanen 74 ønsket man at skolen i mye større grad skulle tilpasses enhver elevs behov, undervisningen skulle inkludere alle også de med behov for spesialundervisning.⁶⁸ De nye læreplanene tok med seg tidligere kritikk og utarbeidet en rammeplan med en viss frihet for lærere og elever til å fastlegge innholdet i fagene, og erstattet minstekravet i grunnskolen med veiledende årsplaner.⁶⁹

I 1973 kom den nye lærerutdanningsloven som var utarbeidet av Lærerutdanningsrådet gjennom 1960-tallet, ledet av Nordland. Her kunne man se at pedagogisk tenkning hadde tatt en sosialpedagogisk vending.⁷⁰ Det var nå lagt opp til et friere studieopplegg, noe som ble møtt med umiddelbare reaksjoner. Kritikken gikk ut på at ett så fritt studieopplegg ville gjøre det vanskelig å vite hva studentene skulle lære i løpet av sin lærerutdanning. Det dannet seg en ny skolekultur som kastet den gamle strenge puggeskolen vekk og i stedet satt estetiske, kunstneriske og sosiale aspekter i fokus. Dette skifte markerte slutten på storhetstiden for lærere i Norge. Det var hvert fall meningen til skole- og utdanningshistorikeren Gustav E. Karlsen. Læreryrket hadde lenge hatt en høy status i samfunnet og lærerutdanningen hadde dermed vært et prestisjestudium med høye krav for å komme inn.⁷¹ Karlsen var ikke alene om dette resonnementet. Helsvig undret likedan om den pedagogiske vendingen som fant sted på PFI og påvirket pedagogisk forskning på 1970-tallet medvirket til en undergraving av fagets troverdighet og profesjonelle status.⁷² Fra 1987 hadde man sett en negativ endring i opptak og avgang på lærerutdanningen. Stadig færre valgte å fordype seg i realfag og det var i dette året

---

⁶⁶ Thuen 2017: 157

⁶⁷ Thuen 2017: 134

⁶⁸ Thuen 2017: 151

⁶⁹ Mathiesen 2000: 43

⁷⁰ Helsvig 2017: 183

⁷¹ Helsvig 2017: 105-106, 129

⁷² Helsvig 2004

ingen av avgangsstudentene som hadde fordypning i fysikk eller kjemi. I tillegg sank karaktersnittet for opptak betydelig. Lærerutdanning hadde som nevnt tidligere vært et prestisjestudium med høye krav sammenlignet med andre studier, etter Lærerutdanningsloven i 1973 var opptakskravene blitt lavere og dermed mistet sin prestisjestatus.⁷³ Gro Hagemann gir innsikt i lærernes egen oppfatning av yrke ved slutten av 1970-tallet. Den fallende statusen til læreryrket var merkbart for lærerne som mente de tidligere hadde opplevd en helt annen respekt i nærmiljø og det offentlige, og nå så på læreryrkets manglete status som en stor belastning ved yrke, sistnevnte var uttrykket særlig av mannlige lærere. Hagemann påpeker dog et økende fokus blant lærere angående sin yrkesstatus og stiller spørsmål om det var statusen hadde sunket eller om det var forventningene som hadde økt.⁷⁴

Det skjedde mange endringer innenfor skolen på 1970-tallet, både i utdanningen av lærere og skolekulturen. I en undersøkelse gjort av Svein Erik Vestres fra begynnelsen av 1970-tallet ble lærere spurt hvilke målsettinger for skolen de anså som viktige. Han fant her et flertall som ønsket å legge vekt på elevens sosial og moralske oppdragelse, samt deres personlige utvikling, fremfor tilegnelsen av kunnskap og ferdigheter.⁷⁵ Arne Slettan, tidligere leder for Nettavisens økonomiseksjon, skrev i 2008 en kommentarartikkel i Nettavisen om endringene som skjedde fra sitt perspektiv som elev på barne- og ungdomskolen i 1970-årene. Han forteller:

«På 1970-tallet ble norsk skole markant endret. Både strukturen og innholdet i fagene ble lagt om. For eksempel ble linjedelingen av ungdomsskolen fjernet og bruken av karakterer redusert. Lærernes autoritet ble tonet ned, og nye arbeidsformer, som gruppearbeid, ble vektlagt. Matematikk ble erstattet med «moderne» matematikk. Allerede i 1975 trakk Arbeiderpartiets Bjartmar Gjerde konklusjonen: - Norge har nå verdens beste skolesystem. (...) Så lenge et politisk flertall, pedagogiske fagpersoner og sterke interessegrupper har gått mot karakterer, tester og vurdering av lærere, har det rett og slett vært vanskelig å oppdage at kvaliteten på skolen har sklidd nedover i tre tiår, slik det nå kan se ut.»⁷⁶

Med det sistnevnte refererer Slettan til debatten om norsk skole som hadde foregått i denne perioden grunnet dårlige resultater på internasjonale målinger. Slettan forteller fra sin egen opplevelse som elev når endringene i skolen fant sted og debatten om karakterer sto på sitt

---

⁷³ Helsvig 2017: 183

⁷⁴ Hagemann 1992: 249

⁷⁵ Hagemann 1992: 247

⁷⁶ Slettan 22.01.2008

sterkeste. Vi ser i han sin beskrivelse de sterke trekkene fra sosialpedagogikken som hadde som noen av sine største standpunkter redusering av karakterbruk og økende gruppearbeid som arbeidsform. Dog likt som Karlsen og Helsvig over argumenterer Slettan for at dette førte til en nedgang i kvaliteten som vedvarte i tre tiår.

Kapittel 3: Karakterdebatten

3.1 Stortingsvalg

Når vi nå skal ta for oss perioden 1970-og 1980-tallet fra et politisk ståsted, kan det være greit å ha oversikt over hvem som satt i regjering og hvordan politikken kan ha påvirket stemmene. I tabellen nedenfor har jeg samlet de 9 største partiene fra perioden og ført opp prosentvis andel av stemmene de fikk i stortingsvalg fra 1961 til 1989. Jeg valgte å da med fra 1961 for å tydeligere kunne se utviklingen til de ulike partiene.

	1961	1965	1969	1973	1977	1981	1985	1989
<i>Arbeiderpartiet</i>	46,8	43,1	46,5	35,3	42,3	37,2	40,8	34,3
<i>Høyre</i>	20,0	21,1	19,6	17,4	24,8	31,7	30,4	22,2
<i>Kristelig Folkeparti</i>	9,6	8,1	9,4	12,3	12,4	9,4	8,3	8,5
<i>Senterpartiet</i>	9,4	9,9	10,5	11,0	8,6	6,7	6,6	6,5
<i>Venstre</i>	8,8	10,4	9,4	3,5	3,2	3,9	3,2	3,2
<i>Sosialistisk Folkeparti*</i>	2,4	6,0	3,5	11,2	4,2	4,9	5,5	10,1
<i>Anders Langes Parti**</i>	-	-	-	5,0	1,9	4,5	3,7	13,0
<i>Det Liberale Folkeparti</i>	-	-	-	3,4	1,4	0,5	0,5	-
<i>Rød Valgallianse</i>	-	-	-	0,4	0,6	0,7	0,6	0,8
<i>Andre</i>	3,0	1,4	1,1	0,5	0,6	0,4	0,6	1,4

Tabell 1 Stortingsvalg - resultater 1882-2021 i Store norske leksjon

**Sosialistisk folkeparti byttet i 1973 navn til Sosialistisk Valgforbund, og senere i 1975 byttet de igjen til Sosialistisk Venstreparti.*

***Anders Langes Parti byttet i 1977 navn til Fremskrittspartiet*⁷⁷

⁷⁷ Tvedt 2021

Gjennom 1960-(og 1950) tallet var det Arbeiderpartiet som kapret den største andelen av stemmene og førte regjering gjennom Einar Gerhardsen, som ved sin avgang etter 1965 valget hadde sittet i fire perioder. I 1965 gikk Høyre (H), Senterpartiet (Sp), Venstre (V) og Kristelig folkeparti (KrF) sammen og klarte dermed slå ut arbeiderpartiet med sin Per Bortens regjering. De kapret også seieren i 1969 valget, men måtte tre av i 1971 grunnet interne uenigheter rundt EF-saken og ble erstattet med Arbeiderpartiets Trygve Brattelis regjering.⁷⁸ Etter den tidligere nevnte folkeavstemningen i EF saken ikke gikk Arbeiderpartiets vei, trådte de til siden og Lars Korsvalds regjering bestående av KrF, V og Sp tok over frem til valget i 1973.⁷⁹ Som vi kan se i tabellen var det i dette valget Arbeiderpartiet opplevde sin første store nedgang, og at Sosialistisk Valgforbund (SV) hadde tatt mange av Arbeiderpartiet sine stemmer ved at de opplevde en stor vekst. Men selv med nedgangen i stemmer var det Arbeiderpartiet som dannet regjering etter valget med Trygve Brattelis. I neste valg, 1977, var Arbeiderpartiet kommet sterkere tilbake og vunnet igjen mange av stemmene. De kunne dermed danne Odvar Nordlis regjeringen. Verdt å merke seg i dette valget var først SV sin tilbakegang i stemmer, men kanskje mer interessant var dette valget starten på Høyres oppgang, eller høyrebølgen. Ved valget i 1981 nådde Høyre sin stemmetopp, samtidig som vi ser Arbeiderpartiets andre nedgang. Dette gjorde at det var et borgerlig flertall i Stortinget, og Kåre Willoch sin regjering ble dannet. Han ønsket først et samarbeid med KrF og Sp, men uenigheter i abortsaken gjorde at det ble en ren høyre regjering de to første årene før de senere kom til en enighet i 1983.⁸⁰

Arbeiderpartiet opplevde en liten oppgang i stemmer ved valget i 1985, men dessverre ikke nok til å få flertall i Stortinget og Willoch sin regjering besto. Seieren var dog kortvarig for Høyre som måtte levere sin avskjed etter Willoch stilte kabinettsspørsmål i saken om økonomisk innstramning. Der fikk han ikke flertallet med seg og Arbeiderpartiet med Gro Harlem Brundtlands regjering tok over i 1986.⁸¹ Ved valget i 1989 opplevde arbeiderpartiet sitt største fall i stemmer, likedan var det slutt på Høyrebølgen. I stede var det nå Sosialistisk venstreparti (SV) og Fremskrittspartiet (FrP) som kapret stemmene, hvorav SV opplevde nærmest en dobling fra forrige valg mens FrP opplevde rett under en firedobling av

---

⁷⁸ Regjeringen u.å.d

⁷⁹ Regjeringen u.å.c

⁸⁰ Garvik 2020

⁸¹ Regjeringen u.å.b

stemmene. Det ble ved dette valget et borgerlig flertall i stortinget og Høyre dannet Jan P. Syses regjering i samarbeid med KrF og Sp.⁸² Denne perioden var preget av store svingninger i stemmene og flere politiske saker som endte med regjeringsskifte midt i en periode. Særlig EF-saken på starten av 1970-tallet førte til flere skifter. Arbeiderpartiet klarte å holde seg i regjering gjennom 1970-tallet, men ved overgangen til 1980-tallet mistet de sitt politiske overtak og Høyre ble vinnerne av de to førstkomende valgene i perioden.

3.2 Partiprogram

Ved å se i partienes partiprogram før et valg kan vi se hvilken politisk retning de ønsket å styre landet. Karakterdebatten bygde seg opp over tid og dette vil vi se igjen når vi nå skal ta en titt gjennom partienes partiprogram for perioden. Her har jeg valg ut partiprogram fra stortingsvalget i 1969 og frem til og med stortingsvalget i 1989. Det er lagt et større fokus på Arbeiderpartiet og Høyre sine partiprogram som vil bli gjennomgått i noe mer detalj. Dette for at disse var de to store og dominerende partiene i perioden, og karakterdebatten. Men de andre partienes politiske ståsted i saken vil bli tatt med, særlig SV som opplevde en vekst i perioden, ved valget i 1973 og 1989, og FrP som hadde en enorm vekst ved valget i 1989. Mens på den andre siden opplevde Venstre, Senterpartiet og Kristelig folkeparti en nedgang, av ulik grad, fra henholdsvis 1973, 1977 og 1981. Det vil i denne omgangen kun bli sett på skole- og utdanningspolitikken partiene førte som relaterer seg til karakterdebatten, og dermed lite rom for drøfting utover dette i forhold til hva som kan skyldes de politiske svingningene.

3.2.1 Arbeiderpartiet

Første gang vi ser starten av Arbeiderpartiets skolepolitikk med å fjerne karakterer og impulser fra sosialpedagogikken er fra partiprogrammet 70-73. Her skriver de under sin skolepolitikk at de ser «*nødvendigheten med en nyforming av utdanningssystemet*» og med det skal det legges vekt på utforming av blant annet arbeidsmetoder og miljø. Det største trekket på den nye politikken kommer med ønske om å «*avskaffe eksamen i grunnskolen*».⁸³ Om vi ser på prinsippprogrammet fra Arbeiderpartiets landsmøte i 1969, som la grunnlaget for partiprogrammet, ser vi en litt løsere talemåte. Her nevnes nemlig et av argumentene tatt i bruk av de som ønsket å avskaffe karakterer, at elever føler seg som *tapere*. I prinsippprogrammet står det at standardkravet må falle bort ved at den gjør enkelte elever til

---

⁸² Regjeringen u.å.a

⁸³ Arbeiderpartiet 1969b

tapere. Denne formuleringen finner vi ikke igjen i partiprogrammet.⁸⁴ I partiprogrammet 74-77 nevnes også behovet for reformer i skoleverket, nå presisert til å gjelde både innhold og organisasjon. Dette var nok også et nikk til de nye reformene som skulle komme i perioden, Mønsterplanen 74 og Læreplan for den videregående skole 76 (i tillegg Lærerutdanningsloven som kom i 1973), ved at disse var nødvendige og at de ønsket å fremme arbeid i å implementere de så fort som mulig.⁸⁵

Både i partiprogrammet for 70-73 og 74-77 finner vi mål om å utvide demokratiet ved skoler og universiteter. Det vil si de ønsket en større medbestemmelsesrett når det gjaldt skolens beslutninger. Dette omhandlet alle skoler, universiteter og høyskoler, og inkluderte personalet, elever og studenter. Dette ble begrunnet med at ved på praktisere demokrati i skolen ville man utvikle demokratiske holdninger.⁸⁶ Man kan trekke linjer fra dette til sosialpedagogikken og studentopprøret. Begge ønsket en økende medbestemmelse i skolesystemet og gjennomføring av undervisning. Det er også en direkte link til hvordan Forsøksgymnasiet, som ble dannet i 1967, organiserte sin skole. I Arbeiderpartiets partiprogram for 74-77 finner vi flere trekk av sosialpedagogisk innflytelse. Med formuleringer som at skolen skulle ha fokus på trivsel og arbeidsglede, gi grunnlag for personlig vekst og basere seg på gruppearbeid. Arbeiderpartiets ønske om en eksamensfri grunnskole blir stående i partiprogrammet 74-77, nå med tillegget om at med tid ville de også gjøre den videregående skolen eksamensfri. Det står nå i partiprogrammet at de ønsket å fjerne standardkravet, og det blir begrunnet med at det måtte til for at man kunne bekjempe usunn konkurranse i skolen. Konkurranseselementet var noe Nordland særlig ønsket å kvitte seg med i skolekulturen. Det var videre også inkludert at tilgang på høyskoler og universiteter skulle utvides og det daværende kravet om formell utdanning skulle falle bort.⁸⁷ Dette bygger på Nordland sin tidligere nevnte innstilling *Om alternative veier til opptak ved norske universiteter og høyskoler*, som ble lagt frem i 1971.

I arbeiderpartiets partiprogram for 78-81 finnes ikke lenger mål om eksamensfri skole eller mål om å fjerne standardkravet. De tydeligste sporene vi finner fra den tidligere politikken, og sosialpedagogisk innflytelse, er mål om å forbedre arbeids- og vurderingsformene i skolen,

---

⁸⁴ Arbeiderpartiet 1969a

⁸⁵ Arbeiderpartiet 1973

⁸⁶ Arbeiderpartiet 1969b ; Arbeiderpartiet 1973

⁸⁷ Arbeiderpartiet 1973

hvor arbeidsformene ikke skal medvirke til prestasjonspress eller konkurranse. Videre ønsket de å fortsette å gjøre høyere utdanning tilgjengelig selv for studenter uten formell eksamen fra videregående skole.⁸⁸ De samme tendensene ser vi igjen i partiprogrammet for 82-85. Her med enda færre av punktene brakt opp i partiprogrammet for 70-73 og 74-77. Det vi kan finne i partiprogrammet for 82-85 er deres ønske om å rette mer oppmerksomhet til skolens indre miljø og at det vil være behov for nye former for vurdering etter nye opplæringsmåter. Med dette vil de gi de enkelte skolene større frihet til selv å utforske nye organiserings- og vurderingsformer. I tillegg har de med setningen: «*Større vekt på uformell vurdering*», uten å presisere i hvilken sammenheng og utdanningsnivå de ønsker dette.⁸⁹ Det er betydelig mindre å hente ut her i forhold til partiprogrammet for 70-73 og særlig 74-77.

Ved neste valg ser vi i partiprogrammet til Arbeiderpartiet at de på nytt kjører på med skolepolitikken de startet med på starten av 1970-tallet. I partiprogrammet for 86-89 nevnes nemlig karakterer for første gang. De skriver der at de ønsker å «*Utvikle vurderingsformer gjennom pedagogisk forsøksarbeid som kan veilede, støtte og inspirere, med sikte på at karakterene kan erstattes i hele grunnskolen*».⁹⁰ Videre ønsker de å redusere karakterenes betydning ved opptak til videregående skoler. Etter to perioders «pause» fra ambisjoner om å fjerne standardkrav og eksamener, er de nå kommet tilbake med ønske om å revidere karaktersystemet og erstatte det med et vurderingssystem som vil virke støttende og inspirerende for elevene. I tillegg ønsker de å minke karakterenes nåværende betydning for opptak ved videregående skoler, for å svekke karakterenes relevans. Ved siden av disse målene ønsket Arbeiderpartiet i partiprogrammet for 86-89 å se på organiseringen av skolen og legge til rette for lokale tilretteleggelser.⁹¹ I det siste partiprogrammet vi skal se på, 90-93 (for stortingsvalget i 1989), er målet om å endre vurderingssystemet fjernet. Det vi kan finne igjen her som har spor av sosialpedagogisk tankegang er et økende fokus på et trygt læringsmiljø. Man skulle nå se på en hver elevs forutsetning og evner for læring, for å best legge opp undervisningen slik at man oppnådde bedre livslang læring. Det blir presisert at økt trivsel fører til et bedre læringsmiljø, og ord som varme og trygghet brukes for å beskrive et slikt læringsmiljø. Videre skulle det arbeides med å utvikle nye organisasjon- og undervisningsformer, for å bidra til personlig utvikling hos elevene og fremme samarbeid.⁹²

---

⁸⁸ Arbeiderpartiet 1977

⁸⁹ Arbeiderpartiet 1981

⁹⁰ Arbeiderpartiet 1985

⁹¹ Arbeiderpartiet 1985

⁹² Arbeiderpartiet 1989

Dette er et lignende læringsmiljø vi finner i sosialpedagogikken, med fokus på hver enkelt elevs forutsetning, trygghet og samarbeid.

3.2.2 Høyre

I gjennomgang av Høyre sine partiprogram fra perioden er det ikke sosialpedagogiske preg vi er på utkikk etter, men politikk som stilte seg i opposisjon til Arbeiderpartiet sin sosialpedagogiske skole- og utdanningspolitikk. I Høyres partiprogram for 70-73 ser vi en direkte opposisjon til Arbeiderpartiet politikk. Der står det nemlig under skole og utdanning: «Eksamen opprettholdes og karaktersystemet innrettes slik at det gir et mest mulig korrekt uttrykk for elevenes evner og kunnskaper.»⁹³ Det var ved det samme valget Arbeiderpartiet ønsket å gå inn for en eksamensfri grunnskole. Lignende politikk finner vi også ved neste valg, i partiprogrammet for 74-77, hvor de igjen presiserer at eksamen skal bestå, men nå legger til at eksamensopplegget trenger en forbedring og forenkling. Videre ser de behovet for en felles bedømmelse ved endt skolegang for alle elever, slik at de stiller lik og ikke blir hindret ved senere utdanning- eller yrkesvalg av ulike bedømmelser ved skoler. I forhold til Mønsterplanen, som kom i 1974, har Høyre en med tilbakeholdent framtoning. I stede for at den skal innføres så fort som mulig, ønsker Høyre en mer etappevis fremgangsmetode og fokuserer på de økonomiske konsekvensene Mønsterplanen kan bringe med seg. I forhold til læringsmiljø finner vi denne formuleringen i partiprogrammet: «Høyre vil beskytte arbeidsroen i skolen og gripe aktivt inn mot politisk misbruk.», som kan peke mot et ønske om å opprettholde det tradisjonelle arbeidsmiljø i skolen og hindre andre politiske partiers innblanding i dette.⁹⁴

I partiprogrammet for 77-81 finner vi et kritisk søkelys på reformene som er blitt gjennomført i skolen, hovedsakelig Mønsterplanen som de her ønsker å ta en ny vurdering av. Høyre uttrykker at de vil redusere reformtempoet og undersøke om reformene som er blitt innført virker etter sin hensikt. Videre går de inn for å beholde karakterer og eksamen likt som tidligere, og begrunner dette med at både elever og foreldre har krav på å vite elevens utvikling i et fag gjennom en så objektiv målestokk som mulig og at karakterer har en stor betydning for læringsprosessen.⁹⁵ Den samme formuleringen finner vi igjen i partiprogrammet for 82-85, nå med et tillegg om at Høyre vil jobbe mot alle forsøk på å

---

⁹³ Høyre 1969

⁹⁴ Høyre 1973

⁹⁵ Høyre 1977

reduser karakterer og eksamen sin betydning i skolen. vi finner også igjen kritikken rettet mot reformene i partiprogrammet for 82-85, som de nå mener må forbedres og fremmer at de vil fortsette avvise reformer som ikke har stor oppslutning blant de som vil bli berørt av dem. Arbeidsro nevnes igjen i dette partiprogrammet som et av Høyres viktigste mål, i tillegg til å heve kvaliteten og den faglige standarden i utdannelsen og stille seg imot forsøk på å svekke faglige mål og krav sin betydning i skolen.⁹⁶

I Høyres partiprogram for 86-89 finner vi likt som i de andre mål om å beholde karakterer og eksamen på ungdomskolen, men nå et positivt blikk på utvikling at supplerende evalueringer i det pedagogiske feltet. Dette er dog ikke et nikk til å reformere karakterer, som vi ser senere hvor de holder fast ved faglige minimumskrav for videre studier og mener høyere utdanning også skal bygges på et system av eksamener og karaktergivning. De stiller seg også imot tilgang til høyere utdanning basert på yrkeserfaring. Videre nevnes det også her at reformer i skolen trengs forbedring.⁹⁷ I det siste partiprogrammet vi skal se på, for 90-93, går Høyre mer inn på karakterer og eksamener i skolen. Her uttrykker de at evalueringene i barneskolen ikke er tilstrekkelig og alternative former for evaluering må vurderes for å øke kunnskap og læring. På ungdomskolen ønsker Høyre nå å innføre landsomfattende kunnskapsprøver for å sikre et jevnt skoletilbud og øke kunnskapsnivået. I likhet med tidligere partiprogram ønsker Høyre å opprettholde karaktersystemet og eksamensordningen. I tillegg vil de jobbe mot å innføre avgangsprøver og karakterer i valgfag som vil være relevant for opptak til videregående skole og landsomfattende prøver i de fleste fag, samt eksamener i norsk, matematikk og engelsk. For videregående skole nevnes det nå at alternative undervisningsformer, deriblant gruppearbeid, bør prøves ut og tas i bruk. Noe som er verdt å legge merke til i partiprogrammet for 90-93 er Høyres kommentar om at man i lærerutdanningen trenger å legge større vekt på faglig opplæring. De uttrykker at de ønsker å fjerne valgfriheten i lærerutdanningen som gjør at man kan velge bort sentrale fag, hvor de peker ut matematikk som et eksempel. Dette er nok i referanse til den tidligere nevnte nedgang i opptak til lærerutdanningen og lærerstudenter som velger realfag.

---

⁹⁶ Høyre 1981

⁹⁷ Høyre 1985

3.2.3 De øvrige partiene

Kristelig folkeparti (Krf), Senterpartiet og Venstre knivet i starten av perioden om å være det tredje største partiet, hvorav alle oppleve en nedgang de siste årene. De var også alle i ulike perioder i samarbeid med Høyre om å danne regjering. I Kristelig folkeparti sitt partiprogram er det ikke noe merkelig å finne for 70-73 og i neste partiprogram, for 74-77, nevnes kun ønske om å øke trivselen og motvirke disiplinikrisen i grunnskolen ved å gjennomføre pedagogiske og administrative tiltak.⁹⁸ Vi finner dog i de fire neste partiprogrammene politikk angående karakterer i skolen. I partiprogrammet for 78-81 skriver de at karakterer skal bli brukt i ungdomsskolen frem til det er utarbeidet bedre vurderingsmetoder. Der nevnes også reformene som er blitt innført i perioden før og at det nå vil være behov for ro, tradisjon og fasthet, slik at reformene kan testes ut i praksis.⁹⁹ Denne holdning, og formuleringen, om karakterer videreføres i neste partiprogram, for 82-85, nå med tillegg at forsøkene med å prøve ut nye alternative vurderingsformer skal fortsette.¹⁰⁰ Dette videreføres i det neste partiprogrammet, for 86-89. I dette partiprogrammet legger de nå til at vurderingen i skolen også skal gi uttrykk for elevenes egenskaper i samarbeid, innsats, arbeidsvilje, orden og flid, ved siden av det faglige standpunktet.¹⁰¹ I det siste partiprogrammet vi skal se på, for 90-93, er ordlyden endret seg noe fra de tre foregående. Det sistnevnte tillegget fra partiprogrammet for 86-89 består, men de har nå et større fokus på uformell vurdering i skolen. De ønsker at karaktersystemet i ungdomsskolen og den videregående skolen står ved lag, men at det legges større vekt på uformell vurdering og at det blir tatt mer i bruk.¹⁰²

Noe lignende tendenser finner vi i Senterpartiet sine partiprogrammer. I de to første partiprogrammene, for 70-73 og 74-77, nevnes ikke noe om vurdering i skolen. Et fokus på trivsel er dog å finne i begge. Det presiseres et behov for reformer og pedagogisk nytenkning i partiprogrammet for 70-73, mens partiprogrammet 74-77 legger frem at «skolen må ta hensyn til enkeltmennesket», som også blir stående i de to neste partiprogrammene (78-81 og 82-85).¹⁰³ I partiprogrammet for 78-81 nevnes vurdering for første gang, ved at de ønsker beholde karakterer på ungdomsskolen frem til andre vurderingsformer foreligger. Reformene som er blitt gjennomført blir også tatt opp her og de uttrykker at i videre arbeid med forsøk og

---

⁹⁸ Kristelig Folkeparti 1973

⁹⁹ Kristelig Folkeparti 1977

¹⁰⁰ Kristelig Folkeparti 1981

¹⁰¹ Kristelig Folkeparti 1985

¹⁰² Kristelig Folkeparti 1989

¹⁰³ Senterpartiet 1969, 1973

utvikling må tiltak som er sikre suksess prioriteres.¹⁰⁴ Jeg gjorde en interessant oppdagelse i partiprogrammet for 82-85. Her skriver Senterpartiet at selv om flere elever opplever skolen for teoretisk, som kan ha et negativt utslag på trivsel, og at skolen spiller en rolle i barnas utvikling, ligger ansvaret for oppdragelsen av barna først og fremst i hjemmet. Dette er stridt imot sosialpedagogikkens tankegang om at skolen skal spille en aktiv rolle i oppdragelsen. Videre skriver de i partiprogrammet at de ønsker beholder karakterer i ungdomsskolen og den videregående skole, og at karakterer skal være avgjørende, i tillegg til alder og yrkeserfaring, for opptak til den videregående skolen.¹⁰⁵ I partiprogrammet for 86-89 finner vi igjen ønske om karakterer i skolen og karakterer som grunnlag for opptak til den videregående skole. Det er nå et tillegg om større vekt på uformell vurdering i grunnskolen, og ved den videregående skole ønsket de en mer aktivisering av elevene gjennom nye organisasjons- og undervisningsformer.¹⁰⁶ Fra partiprogrammet for 90-93 var det ikke noe merkelig å finne i skole og utdanningspolitikken i relasjon til karakterdebatten.

I det siste partiet nevnt innledningsvis, Venstre, sitt partiprogram for 70-73 ønsker de å legge opp til et friere valg av pedagogisk opplegg i skolen, og mener elever og studenter skal bli mer delaktig i diskusjoner og avgjørelser som gjelder det daglige i skolen. De ønsker også her at en ny lov om lærerutdanning blir gjennomført.¹⁰⁷ I neste partiprogram, for 74-77, tar de opp vurdering i skolen og ønsker en vurderingsmåte som honorerer innsatsen og arbeidsviljen i tillegg til evner og anlegg. Det samme finner vi i partiprogram for 78-81, med tillegg om å inkludere vurdering av samarbeidsevnen. Det blir her presisert at arbeids- og samarbeidsevne er viktige kvaliteter å utvikle hos barn og ungdom, og at skolen må ta vare på alle.¹⁰⁸ I partiprogrammet for 82-85 går Venstre inn med mål om å fjerne karakterer i ungdomsskolen. De anerkjenner i partiprogrammet at dagens skole ikke er lagd for å fungere uten og man ikke kan fjerne karakterer på dagen. De ønsker dermed å legge til rette økonomiske og pedagogiske midler for å med tiden kunne gjennomføre målet. Venstre fremmer i partiprogrammet at en skole skal verdsette og inkludere alle, så vurdering må inneholde arbeidsinnsats og samarbeidsvilje på lik linje med medfødte evner, likt som i det foregående partiprogrammet. I den videregående skolen skal formell vurdering fortsette som før.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Senterpartiet 1977

¹⁰⁵ Senterpartiet 1981

¹⁰⁶ Senterpartiet 1985

¹⁰⁷ Venstre 1969

¹⁰⁸ Venstre 1973, 1977

¹⁰⁹ Venstre 1981

Lignende politikk er å finne i neste partiprogram til Venstre for 86-89. Her finnes fremdeles mål om en karakterfri ungdomsskole og innholdet i vurderingen må uttrykke elevens totale utvikling. De ønsker å arbeide med å utvikle nye og bedre vurderingsformer for grunnskolen, men ønsker å beholde karakterer som vurderingsform i den videregående skole. De skriver videre at de ønsker mer samarbeid og at dette er noe som må styrkes i lærerutdanningen, for «Skole må fremme samarbeid framfor konkurranse».¹¹⁰ I det siste partiprogrammet for perioden, 90-93, adresserer de skoledebatten som har pågått de siste årene, og stiller seg imot retningen debatten har tatt. De skriver her at de hverken ønsker en ensrettet kunnskapsskole eller at skolen skal ta omsorgsfunksjoner fra familien. De legger vekt på et godt læringsmiljø, som innebærer faglig utfordring, omsorg og veiledning, for å utvikle eleven evne til å tilegne seg ny kunnskap. Det blir i dette partiprogrammet ikke nevnt noe om ulike vurderingsformer slik som i de tidligere partiprogrammene.¹¹¹

Sosialistisk venstreparti (SV), tidligere Sosialistisk Folkeparti, var et lite parti ved inngangen til 1970-tallet som gjennom 1970- og 1980-årene bygde seg gradvis oppover og opplevde to stemmetopper, i 1973 og 1989. I de to første partiprogrammene for perioden, 70-73 og 74-77, var det ikke mye å finne i relasjon til karakterdebatten og sosialpedagogisk skole- og utdanningspolitikk. I det førstnevnte kan vi finne under høyere utdanning ønske om å gi studenter mer innflytelse ved universitetene, da særlig når det kom til undervisning og eksamen, noe som passet periodens studentopprør. I det sistnevnte ønsket de en mer personlig undervisning i grunnskolen og bekjempe sentralgitte prøver.¹¹² De resterende årene ser vi en mer lignende politikk som Arbeiderpartiet førte. I partiprogrammet for 78-81 uttrykker SV behovet for å arbeide mot konkurransementaliteten i skolen og fjerne karakterer fra det avsluttende vitnemålet i grunnskolen. I tillegg kritiserer de den tidligere regjeringen for å ikke ha bevilget nok midler til reformene som er blitt innført de siste foregående årene.¹¹³

Ved neste valg finner vi i partiprogrammet til Sosialistisk venstreparti for 82-85 ambisiøse mål om å fjerne sentralgitte prøver og eksamener i grunnskolen, og fjerne karakterer i grunnskolen og den videregående skole. Dette ved at skolen aktivt må arbeide mot

---

¹¹⁰ Venstre 1985

¹¹¹ Venstre 1989

¹¹² Sosialistisk Folkeparti 1969, 1973

¹¹³ Sosialistisk Venstreparti 1977

konkurransesemantikk. Elevene skulle få trening i å vurdere egne prestasjoner og vitnemål skulle kun vise hvilke fag elevene hadde fulgt.¹¹⁴ Et litt mildere mål er å finne i neste partiprogram for 86-89. Her ønsker de fortsatt en karakterfri grunnskole, men er nå åpne for alternative vurderingsformer ved den videregående skole. Det oppmuntres å til å prøve ut nye undervisnings- og vurderingsformer, og ønsker en mer deltakerstyrt undervisning. En bemerkverdig setning i dette partiprogrammet er: «*Konservative krefter arbeider for en skole som fremmer egoisme, karakterjag og ulikhet*», i tillegg til oppfordringen om at lærerutdanning bør inneholde mer sosialpedagogisk opplæring.¹¹⁵ I periodens siste partiprogram, for 90-93, består mål om en karakterfri grunnskole og arbeid med å utforme alternative vurderingsformer. Ved siden av dette ønsker de å fremme undervisning som er tilpasset enhver elev og mer deltakerstyrt undervisning.¹¹⁶

Fremskrittspartiet (FrP) deltok for første gang ved valget i 1973, under navnet Anders Langes parti (ALP), og ved valget i 1989 opplevde de et enormt stemmehopp som gjorde at de endte som det tredje største partiet. Første partiprogram å hente fra dette partiet er dermed for 74-77 og det er lite å hente derfra i forhold til skole- og utdanningspolitikk. I de resterende partiprogrammene derimot har FrP en utfyllende skole- og utdanningspolitikk og kaster seg med i karakterdebatten. I partiprogrammet for 78-81 ønsker de å sette klare disiplinregler i skolen og gi lærerne den nødvendig myndighet for å opprettholde disiplin i klasserommet. De ønsket at karakterer skal gis i alle fag, og ønsker innføre opptaksprøver til den videregående skolen ved siden av karakterkrav. Det presiseres at karakterer også skal bli gitt i orden og oppførsel. FrP mener ikke undervisningen kun skal ta hensyn til de svakeste elevene, og vil gi solid fagopplæring og trening i samarbeidsformer på lærerutdanningen. I tillegg rettes det kritikk til Mønsterplanen ved at den burde betraktes som et tilbud.¹¹⁷ I partiprogrammet for 82-85 ønsker FrP ikke bare å opprettholde karakterordningen i alle fag, inkludert orden og oppførsel, men også senke bruken av karakterer og starte ved det fjerde skoleåret, altså barneskolen. De vil igjen gi lærere den myndighet de behøver for å opprettholde ro og orden i skolen, og avviser tiltak for å utjevne mellom individer.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Sosialistisk Venstreparti 1981

¹¹⁵ Sosialistisk Venstreparti 1985

¹¹⁶ Sosialistisk Venstreparti 1989

¹¹⁷ Fremskrittspartiet 1977

¹¹⁸ Fremskrittspartiet 1981

I Fremskrittspartiets partiprogrammet for 86-89 kommer de med kritikk til enhetsskolen, begrunnet med at den hemmer samfunnsutviklingen ved å stadig forsøke en utjevning mellom elevene, som er til hindre for de dyktigste. De står videre fast på å innføre karakterer fra det fjerde skoleåret, og holder på karakterer og eksamener gjennom grunnskolen og den videregående skole. De begrunner viktigheten med karakterer ved at det virker stimulerende og viser hvor eleven står i forhold til pensum. De viderefører også ønske om karakterer i orden og oppførsel, og avviser bruk av bestått/ikke bestått på avgangseksamener. Karakterer i den videregående skole uttrykker de skal være basert på faglige prestasjoner og opptak til høyere utdanning skal i hovedsak baseres på karakterer.¹¹⁹ Partiprogrammet for 90-93 starter sin skole- og utdanningspolitikk med å kritisere enhetsskolen. Lignende kritikk som er å finne i det forrige partiprogrammet. Videre ønsker de nå å gå inn for en privatisering av grunnskolen og at skolene selv skal kunne velge undervisningsmetode og læremidler. Angående spørsmål om karakterer finnes samme formulering og ønsker her som man fant i partiprogrammet for 86-89, nå med tillegg om obligatorisk eksamen i alle kjernefag ved grunnskolen. For den videregående skolen stiller de seg imot kvotering på grunnlag av kjønn eller bosted, og holder fast ved at opptak skal baseres på karakterer. Det skal videre avholdes eksamener i alle fag hvert år i den videregående skolen og karakterer herfra skal brukes for opptak til høyere utdanning, ved siden av eventuelle opptaksprøver.¹²⁰

Vi ser gjennom perioden en økende deltakelse i karakterdebatten gjennom partienes partiprogram, ved at partiene dedikerer stadig større plass til sin skole- og utdanningspolitikk og uttrykker sin mening når det kommer til karakterbruk og vurdering i skolen. Særlig gjennom 1980-tallet hadde alle en mening programfestet, noe som ikke var å finne hos alle på tidlig 1970-tallet. Vi kan også se et noe avtagende engasjement ved det siste valget, hvor noen partier ikke lenger nevner vurdering i deres partiprogram.

3.3 Evalueringsutvalget og den folkelige deltakelsen

Jeg nevnte innledningsvis to innstillinger fra Evalueringsutvalget som Lysne beskriver som utløsende for karakterdebatten. Evalueringsutvalget ble oppnevnt av Bratteli regjeringen i 1972 og var et utvalg av fagpersonell som skulle bearbeide evalueringsordningen for grunnskolen og den videregående skole. Bratteli var som nevnt tidligere bekymret for

---

¹¹⁹ Fremskrittspartiet 1985

¹²⁰ Fremskrittspartiet 1989

konkurranseselementet som tok for stor plass i samfunnet og konsekvensen karakterer førte med seg ved at elever ble mer opptatt av å motta gode karakterer enn å faktisk tilegne seg stoffet langsiktig. Utvalget kom med to innstillinger, EVA 1 og EVA 2, i henholdsvis 1974 og 1978. Konklusjonen til utvalgets første innstilling var at vurdering ikke var det eneste virkemiddelet for å nå skolens mål, og med det ønsket å svekke karakterenes funksjon. Dette ville de oppnå ved å redusere bruken av karakterer, flertallet ønsket å fjerne karakterer helt fra grunnskolen, og innføre alder og arbeidserfaring som tilleggskriterier for opptak ved den videregående skole.¹²¹ Dette forslaget skapte engasjement blant folket. Det ble skrevet om i presse og massemedia, og flere skoler og foreldreforeninger inviterte til diskusjonskvelder for å diskutere flertallsforslaget om å fjerne karakterer i grunnskolen.¹²² Aftenposten gjennomførte i 1975 en undersøkelse om hva folk mente om karakterer i skolen. Det de fant var følgende:

Spørsmål: Bør/bør ikke elevene få karakterer regelmessig i skoleåret?

	<i>Alle spurt</i>	<i>Skolebarnsforeldre</i>	<i>Småbarnsforeldre</i>	<i>Ikke foreldre</i>
<i>Bør</i>	83	86	81	83
<i>Bør ikke</i>	14	12	15	14
<i>Vet ikke</i>	3	2	4	3

Tabell 2 Lysne 2004: 110

I tillegg hadde aftenposten tatt med i undersøkelsen deres politiske tilhørighet:

<i>Partitilhørighet</i>	<i>Ap</i>	<i>Sv</i>	<i>H</i>	<i>Krf</i>	<i>Sp</i>	<i>Andre</i>
<i>Bør</i>	89	67	91	92	91	92
<i>Bør ikke</i>	9	31	7	4	5	6
<i>Vet ikke</i>	2	2	1	4	4	2

Tabell 3 Lysne 2004: 110

Fra tabell 2 kan vi se at et flertall ønsket at elever skulle få karakterer regelmessig i skoleåret, uavhengig om de hadde barn eller ikke. I tabell 3 ser vi at politisk tilhørighet ikke spilte inn i forholdt til om man ønsket karakterer eller ikke. Det eneste som peker seg ut er Sv tilhengere som hadde en jevnere fordeling mellom bør/bør ikke enn de andre partiene.

¹²¹ Imsen 1999: 308

¹²² Lysne 2004: 100

Det var et enormt engasjement rundt saken og kirke-og undervisningsdepartementet mottok 2611 uttalelser angående EVA 1, noe som var lagt mer enn de hadde mottatt tidligere. Det hele endte med at EVA 1 ikke ble lagt frem for Stortinget.¹²³ Etter den store negative mottakelsen fikk Arbeiderpartiet kalde føtter, som vi kan se igjen i deres partiprogram ved de to «pausene», ved slutten av 1970-og begynnelsen av 1980-årene, de hadde med deres radikal skole-og utdanningspolitikk.¹²⁴

Evalueringsutvalgets andre innstilling, EVA 2, var klar på nyåret 1978. Den inneholdt mye av det samme som EVA 1 og utløste dermed en like stor folkelig debatt. Også i denne innstillingen var det et flertallsforslag for å fjerne karakterer. Debatten innat i Evalueringsutvalget hadde dog denne gangen holdt ut lenger ved at mindretallet hadde sett engasjementet rundt å beholde karakterer etter EVA 1, og sto dermed fast på sine meninger.¹²⁵ I vente på den andre innstillingen fra Evalueringsutvalget gjorde flere partier seg klare for en ny runde med karakterdebatt. Dette kan vi se igjen i partiprogram hvor overgangen til 1980-tallet var da flere partier programfestet sine meninger. Et parti som særlig gjorde seg klar til å kjempe mot den antatte retningen EVA 2 ville ta var Høyre. Så snart innstillingen kom ut gikk Høyres skolepolitiske utvalg i arbeid med å ta en kritisk vurdering av innstillingen og forberede et strategisk debattopplegg.¹²⁶ Den folkelige debatten var i stor grad en reprise av den foregående. Igjen mottok departementet et stort antall uttalelser og det dannet seg tvil om å fremme innstillingen for stortinget. EVA 2 ble dermed likedan lagt til sides inntil videre.¹²⁷

Gjennom 1980-årene holdt de politiske partiene debatten i gang gjennom sin programfestet skole-og utdanningspolitikk. I tillegg ble det i 1983 blåst ny liv i karakterdebatten gjennom Lærerlagets vedtak om å gå inn for en karakterfri grunnskole, som fremprovoserte en ny folkelig debatt. Det var ved slutten av 1980-tallet påbegynnende arbeide med den kommende reform 94, noe som ga grunnlag for å ta opp debatten om karakterer på nytt.¹²⁸

---

¹²³ Lysne 2004: 100

¹²⁴ Imsen 1999: 308

¹²⁵ Lysne 2004: 112

¹²⁶ Lysne 2004: 128

¹²⁷ Lysne 2004: 113

¹²⁸ Lysen 2004: 275-277

Kapittel 4: Analyse av utdrag

I arbeidet med å finne utdrag fra aviser og tidsskrifter er det som nevnt gjort en del avgrensninger. I søket er tidsperioden blitt definert fra 01.01.1970 til 31.12.1989. Søket har begrenset seg til norsk media og innhold som involverer den norske skolen. Det er blitt plukket ut de utdragene som direkte uttrykker en mening angående karakterbruken i skolen, med fokus på leserinnlegg og intervjuer. Utdrag som diskuterer de andre skole-og utdanningstemaene som fant sted i perioden eller som er skrevet av en journalist hvor karakterdebatten blir presentert men uten å uttrykke en mening er dermed ikke inkludert. Innlegg fra politikere er heller ikke tatt med da deres meninger blir representert i partiprogrammene i kapittel 3.

Fra søkeordet *karakterer + skole* ble funnene fra A-tekst følgende:

	1970	1971	1972	1974	1975	1977	1978	1979	1983	1984	1988	1989	Totalt
VG	3	3	1	18	1	5	3	1	4				39
<i>Aftenposten</i>									2	1	2	1	6
Totalt	3	3	1	18	1	5	3	1	6	1	2	1	45

I alt 45 utdrag relevante for oppgavens analyse. Som man kan se er det noen årstall som mangler bidrag. Dette er ikke fordi det ikke ble skrevet om i perioden, men fordi artiklene ikke var skrevet av eller uttrykte meningen til aktørene jeg var på utkikk etter. Man kan også se en overvekt av utdrag fra 1974. Dette var da EVA 1 kom ut og debatten virkelig nådde ut til folket. Fra 1970-tallet var det VG som hadde flest bidrag. Etter 1983 var det bidrag å finne fra Aftenposten, og VG sine bidrag forsvant. Aftenposten hadde også færre leserinnlegg enn VG, og en større grad av selvskrevne artikler og innlegg fra stortingsrepresentanter og særlig medlemmer av Høyre, derfor er det færre bidrag å hente ut fra Aftenposten. Fra VG kunne man finne innlegg fra hele landet, noe som blir presentert nærmere i analysen. Det er i tillegg inkludert ett blad fra Rød Ungdom, da andre ungdomspartier ble uttrykt gjennom Aftenposten.

For analysen av utdragene har jeg delt de inn i tre kategorier: *Elever, studenter og de unge, foreldre og andre og skolesektoren*. Denne inndelingen er gjort basert på alder, livssituasjon og faglig kompetanse eller involvering i skolesektor.

4.1 Elever, studenter og de unge

I denne kategorien finner vi elever fra grunnskolen og den videregående skole, studenter ved universiteter og høyskoler og politisk aktive unge – altså ungdomsgrupper til partier. Jeg så det gunstig å sette denne gruppa sammen da de befinner seg i nogen lunde samme situasjon, ved at de er elever eller studenter som blir påvirket direkte av endringene med karakterer. Selv om ungdomsgrupper til partier ikke nødvendigvis går på skolen ønsker de å appellere til de unge og jeg så det dermed gunstig å inkludere de i samme kategori. Fordelingen av utdragene som inneholdt stemmer fra denne kategorien er som følger:

	1970	1974	1977	1978	1979	1983	1984	Totalt
<i>VG</i>	2	8	2	2	1	3		18
<i>Aftenposten</i>						2	1	3
<i>Rød Ungdom</i>				1				1
Totalt	2	8	2	3	1	5	1	22

Jeg vil i analysen av disse trekke frem flere og forsøke presentere de, ved utdanningsnivå og bosted, og få frem hvilke argumenter de hadde for å beholde eller kvitte seg med karakterer i skolen.

I 1970 sto det et intervju i VG av Atle Sævareid, en elev ved Oslo Katedralskole, som mente at karakterpresset hadde ført til at elever nå arbeidet for karakterenes skyld og ikke for å tilegne seg stoffet. Eksamen og karakterer legger for mye press på elever og han mente det var på høy tid at man tar til kamp mot dette.¹²⁹ Samme år sto det et motstridende innlegg i VG fra en gymnasiet elev fra Bærum som hevdet at en skole trengte autoritet, uten ville det bli anarki. Karakterer var da nødvendig for å være sikker på at elevene hadde tilegnet seg stoffet.¹³⁰

I 1974 var det er reportasje i VG fra Stavanger. Der var det fem skolejenter som hadde skrevet et innlegg i lokalavisen. De ønsket karakterer i skolen med begrunnelsen «*vi vil gjerne vite*

---

¹²⁹ VG 30.11.1970

¹³⁰ VG 20.04.1970

hvor vi står hen». Flere av jentene hadde eldre søsken og ønsket seg karakterer slik som de hadde fått i sin tid. De forteller at de har flertallet i klassen med seg og at flere hadde gledet seg til å endelig skulle få karakterer.¹³¹ Senere samme måned kom det et respons til denne artikkelen i VG sin *si det i VG* spalte. Det var fra nok en Stavangersjente som sa seg enig med de andre jentenes begrunnelse i å beholde karakterer i skolen og mente det ikke var så hjerteskjærende å motta dårlig karakterer.¹³² Samme måned var det to jenter fra grunnskolen som hadde sendt inn en kommentar til VG sin *si det i VG* spalte. De ønsket å ha karakterer i skolen og hadde tre hovedargumenter for det. De trakk frem at karakterer er en del av skoletradisjonen og for elevene er det en motivasjon i arbeidet, noe å jobbe for. I tillegg trakk de inn at det likedant stilles krav på en arbeidsplass og avviste at karakterer førte til for stort arbeidspress.¹³³ I samme spalte i VG noen dager etter stilte en 7.klasse fra Stavanger spørsmålet om hvorfor karakterer skulle fjernes. De ønsket å motta dette likt som de før og for videre adgang til høyere utdanninger.¹³⁴ Det siste argumentet er også noe som går igjen i leserbrevene VG mottar. Karakterer trengs for opptak til høyere utdanning eller senere ut i arbeidslivet står det i et leserbrev fra en ungdomsskoleelev, i tillegg til behovet for å vite hvor man står i de ulike fagene.¹³⁵ Flere skoleklasser gikk sammen for å sende inn leserinnlegg til VG sin *si det i VG* spalte, blant annet en 7.klasse fra Stoppen ungdomsskole som mente karakterer var en motivasjon i skolearbeidet og uten karakterer ville autoriteten i klasserommet falle.¹³⁶

I 1974 florerte det av leserinnlegg i VG. Hege Børke, en 8.klassing fra Brumunddal, sendte inn en stil fra påskeeksamen etter oppfordring fra norsklæreren. Der uttrykker hun ønske om å beholde karakterer for å ikke miste disiplinen i skolen, og autoriteten i klasserommet. Hun så på karakterer som en nødvendig motivasjon i skolearbeidet.¹³⁷ VG samlet i en artikkel opp meninger både for og imot karakterer. I artikkelen uttrykker Helge fra 7.klasse i Stavanger ønske om å beholde karakterer i skolen. Dette for at elever selv, men også foreldre, skal få vite hvor en står i faget og for at en kommende arbeidsgiver skal kunne se dens ferdigheter. I tillegg mener han karakterer bidrar til disiplin i klasserommet. VG uttrykker at ønske om å

---

¹³¹ VG 04.03.1974

¹³² VG 16.03.1974b

¹³³ VG 11.03.1974

¹³⁴ VG 14.03.1974

¹³⁵ VG 16.03.1974a.

¹³⁶ VG 22.03.1974

¹³⁷ VG 17.04.1974

vite hvor en står er noe som ofte går igjen i brev de mottar. Flere ser også nødvendigheten med karakterer når man senere skal ut i arbeidslivet. Per, som også går i 7.klasse, er på den andre siden imot karakterer ved at det virker umotiverende å se at man er dårlig i alle fag sier han selv. 7. klassingene Arne og Eirik ønsker bare karakterer i hovedfagene norsk, engelsk og matematikk, for det er disse som er relevante når man skal ut i arbeidslivet etter deres mening. En 7.klassing ikke nevnt ved navn vil også fjerne karakterer, for å gjøre det lettere for de dårligste. Ved Linnerud ungdomsskole i Oslo ønsker Thor og Tom å fjerne karakterer ved at de ikke måler innsats, mens Morten mener det bør fjernes for å gi flere tilgang på videre utdanning. Videre mener Inger, Liv, Tove og Mari at karakterer fint kan fjernes uten at det vil gå utover arbeidsinnsatsen.¹³⁸

I 1977 kunne 19 år gamle Solveig Seem, elev ved gymnasiet i Namsos, meddele at hun ville stemme Høyre grunnet deres gode skolepolitikk. Hun ønsker karakterer i skolen fordi man har behov for noe å *holde seg til*.¹³⁹ En skoleelev skriver samme år i et leserinnlegg at de ikke tror svake elever tar seg så nær av dårligere karakterer som Arbeiderpartiet skal ha det til.¹⁴⁰

Etter EVA 2 kom ut i 1978 gikk 8 elever sammen til en kampanje for å beholde karakterer i ungdomsskolen, yrkesskolen og andre videregående skoler i områdene Oslo, Svolvær, Ålesund og Bergen skriver VG. De argumenterer med at karakterer ikke er roten til mistriivsel i skolen og uten de vil det bli vanskeligere senere i livet. En av elev kommer fra yrkesskolen og forteller at uten karakterer er det vanskelig å vite hva en elev mestrer og ikke.¹⁴¹ Samme måned sto det et intervju av formann for elevrådet ved en ungdomsskole i Askim i VG. De hadde nemlig foretatt en avstemning ved skolen, hvor et flertall ønsket karakterer. Bakgrunnen for dette var EVA 2. I elevrådet mente de at det ville bli en nedgang arbeidsinnsats om karakterer forsvant, ved at de virker som motivasjon, og at det er en indikasjon på hvor en står. I tillegg er det konkurranseelementet karakterer gir ikke negativt, tvert imot er det en forberedelse til det senere liv.¹⁴² Samme år kommer Rød Ungdom ut med et blad med tittel *Nei til karakterer!*. Bladet var skrevet av engasjerte i Rød Ungdom og var ment som bakgrunnsstoff for de som ville engasjere seg i karakterdebatten. De ønsker å kvitte seg med karakterer ved at karaktersystemet var konkurranse drevet og fremmet en

---

¹³⁸ VG 09.03.1974

¹³⁹ VG 18.07.1977

¹⁴⁰ VG 09.06.1977

¹⁴¹ VG 10.04.1978

¹⁴² VG 19.04.1978

puggeskolen. Får man dårlig karakterer blir man sett på som dumme og såkalt skoletapere. Karakterer setter elever opp mot hverandre og dannet ikke et grunnlag for samarbeid, mener de.¹⁴³

I 1979 skrev Marte Madslie på 14 år fra Skjetten et leserinnlegg i VG. Der uttrykker hun at hun tilhører den såkalte minoriteten som er imot karakterer i skolen. Dette begrunner hun med at karaktersystemet er laget for å gane de med beste evner, og ikke etter innsats. Det dyrker konkurranse og individualitet fremfor samarbeid. At videre studier er basert på karakterer mener hun er negativt fordi det skaper et sosialt skille ved at de med dårlig karakterer kun får tilgang på dårlige jobber. Hun stiller seg også kritisk til utsagn om at 80 prosent av Norges befolkning ønsker karakterer, ved at de som er blitt stemplet som dumme gjennom skolen ofte ikke våger å ytre sine meninger.¹⁴⁴

Lærerlaget sitt vedtak satt ny flamme under karakterdebatten i 1983. I VG finner vi fra dette året et innlegg fra Kaia Bilton, elev ved gymnasiet i Oslo, som kom i reaksjon av lærerlagets vedtak. Hun avviser at andre vurderingsformer vil skape mindre press og mener karakterer er nødvendig for videre skolegang. Karakterer er også den mest objektive vurderingsformen etter hennes mening og det mest rettferdige å basere opptak til videre utdanning på.¹⁴⁵ I VG sin *si det i VG* spalte finner vi i også fra dette året et innlegg fra 15 år gamle Ragnhild fra Hønefoss. Hun ønsker karakterer i skolen ved at det virker motiverende, selv for de skolelei, ikke bare for å komme seg gjennom skoleløpet men også med tanke på fremtiden.¹⁴⁶ I aftenposten uttrykte Unge Høyre at de var imot lærerlagets forslag om å fjerne karakterer. De mente karakterer er en nødvendig motivasjon og at det er nødvendig for opptak til den videregående skole.¹⁴⁷ Også Norges Gymnasistsamband (NGS) stilte seg negativt til forslaget. Leder for NGS Karl Christian Kristensen uttrykker at en skole uten karakterer er en skole uten mål og mening. Kristensen mener karakterer er en viktig motivasjonsfaktor i tillegg til å gi elevene oversikt over hvordan de står og viktig faktor for opptak til videre utdanning.¹⁴⁸ John Chr. Elden og Frank Alvegg fra Oslo Gymnasiasutvalg skrev likedan et innlegg i VG hvor de stiller seg spørrende til Lærerlagets vedtak. De trekker frem karakterers motivasjon for videre

---

¹⁴³ Rød Ungdom 1978

¹⁴⁴ VG 10.01.1979

¹⁴⁵ VG 10.12.1983

¹⁴⁶ VG 12.12.1983

¹⁴⁷ Aftenposten 03.12.1983

¹⁴⁸ Aftenposten 02.12.1983

arbeid som den fremste årsaken til å beholde karakterer. Videre er karakterer den eneste måten å gjenspeile en elev sin kunnskap ved opptak til videre utdanning. De fryktet det ville bli en hard overgang for grunnskoleelevene om de ikke er vandt med karakterer før den videregående skole.¹⁴⁹

I 1984 skriver skoleelev Cecilie Pindsle et innlegg i Aftenposten. Der stiller hun seg kritisk til at karakterer er en mobbefaktor i skolen og at flertallet må gi etter for at de dårligste elevene skal føle seg likestilt. Pindsle mener karakterer virker som en motivasjonsfaktor i skolen og ser positivt på konkurranseelementet karakterene skaper. Hun mener karakterer er nødvendig for at man skal kunne vite hvor man står i faget og for opptak til videre studier og senere ut i arbeidslivet.¹⁵⁰

Fra utdragene fant jeg denne fordelingen av hvem som var for og imot:

	<i>Elever og studenter</i>	<i>Ungdomsgrupper til partier</i>	<i>Totalt</i>
<i>For karakterer</i>	30*	1	31
<i>Imot karakterer</i>	11	1	12
<i>Totalt</i>	41	2	43

*Skoleklasser er blitt registrert som 1 person. Det er også kun registrert klare stemmer så videreformidling av undersøkelser eller klassens/medstudenters mening er ikke regnet med.

Fra disse utdragene ser man er overvekt av elever som ønsker karakterer i grunnskolen. I tillegg til de nevnte utdragene over var det flere artikler som refererte til undersøkelser som viste at et stort flertall var for karakterer blant skoleelever og underskriftskampanjer med tusenvis av signaturer fra elever. Noe av det som også går igjen i mange av utdragene fra skoleelever er ønske om at deres stemme skal bli hørt. De stiller seg kritisk til at de voksne skal få bestemme over noe som vil angå de uten å høre hva de selv ønsker. Det ble funnet lite fra studenter i søket. Dette kan komme av at spørsmålet om karakterer i hovedsak dreide seg om grunnskolen, og på sikt den videregående skole. Fra ungdomsgrupper i partier, særlig

---

¹⁴⁹ VG 07.12.1983

¹⁵⁰ Aftenposten. 25.01.1984

Unge Høyre ble det skrevet flere artikler i Aftenposten, men disse var alle fra samme periode og med samme innhold, så ett utdrag ble tatt med for å representere de.

Av de som argumenterer for karakterer i skolen er det særlig argumentet om at elever har behov for å vite hvor en står som går igjen. Ved siden av dette er det en overvekt av motivasjon, eller noe å jobbe mot, som argument og behovet for karakterer ved opptak til videre studier eller for å vise potensiell arbeidsgiver. Ved dette argumentet blir det både sagt at det er behov for karakterer for det er slik systemet er bygd opp, men også fordi det uten karakterer ville være et urettferdig system hvor dårligere elever da kan få tilgang på studie eller jobb fremfor en mer egnet kandidat. Noen mener man har behov for karakterer for å beholde autoriteten eller disiplinen i klasserommet, for uten karakterer ville ikke elever tatt seg bry i å følge med i timen, mens noen ser på det som en tradisjon de ser frem til å kunne være en del av. De minst nevnte argumentene baserer seg på at man trenger karakterer for å forsikre seg om at stoffet er lært og at karakterer, og det medfølgende arbeidspresset, fungerer som en oppvarming til arbeidslivet.

Av de som er imot karakterer er argumentasjonen ganske likt fordelt. De argumentene som stikker seg ut baserer seg på at med karakterer arbeider elevene mot gode karakterer fremfor å tilegne seg kunnskapen og det danner seg en puggekultur. Karaktersystemet tar heller ikke hensyn til innsats og det blir da et skille mellom de gode og dårlige, basert på medfødte evner. Til slutt er argumentet at dette skille vil bli brakt videre ut i arbeidslivet ved at de med dårlige karakterer ikke vil få tilgang på videre utdanning og stå sist i køen hos en arbeidsgiver. Ved å fjerne karakterer i grunnskolen kan denne skillen bli jevnet ut og alle kan få lik tilgang på videre utdanning og jobb. Andre argumenter nevnt er konkurransen karakterer skaper i skolen og karakterpresset som da blir lagt på elevene. Det vil også virke umotiverende å motta dårlige karakterer og med det skaper man såkalte skoletapere.

4.2 Foreldre og andre

I denne kategorien finner vi de som uttrykker at de er foreldre til barn i grunnskolen og de som ellers tydet å være voksne. De som ikke skriver i teksten at de er foreldre til barn i skolen eller under utdanning er blitt regnet i kategorien *andre*. I analysen vil det bli påpekt hvem som uttrykker at de er foreldre. Fordelingen av utdragene som inneholdt stemmer fra denne kategorien er som følger:

	1970	1972	1974	1975	1977	1978	1983	1988	Totalt
VG	1	1	6	1	2	1	1		13
<i>Aftenposten</i>								1	1
Totalt	1	1	6	1	2	1	1	1	14

Jeg vil i analysen av disse trekke frem flere og forsøke presentere de, ved alder, om de er foreldre og bosted, og få frem hvilke argumenter de hadde for å beholde eller kvitte seg med karakterer i skolen. Det var i denne kategorien en overvekt av artikler som inneholdt flere personer meninger i samme tekst. Det er dermed et mindre utvalg, men noen lunde likt antall individuelle meninger.

I 1970 kunne man finne et leserinnlegg i VG som argumenterte mot karakterer i skolen. Det trekkes her frem det store karakterpresset som ligger på elevene som ikke er representativ av en elevs arbeidsinnsats, og at løsningen vil være å fjerne karakterer.¹⁵¹ I et leserinnlegg fra 1972 forteller Tor-Olav Fidjeland at av sin erfaring gir karakterer den naturlig stimulas elevene trenger, og uten den føler de seg umotiverte. Hans erfaring med karaktersystemet er at konkurransen som dannes virker motiverende og øker innsatsen i skolearbeidet.¹⁵²

I VG sin *si det i VG* spalte finner vi i 1974 et innlegg fra Ingvald Svinsaas angående karakterbruken i skolen. Han skriver i innlegget at elever ikke er så skjøre som man skal ha det til og at karakterer virket motiverende i skolearbeidet. Videre er karakterer nødvendig i søkeprosessen til videre studie eller arbeid.¹⁵³ VG har fra dette året en artikkel om VGs Landsting hvor skoledebatten hadde vært tema. Her hadde John I. Sara fra Tromsø uttrykt sin holdning om å fjerne karakterer i skolen, begrunnet med at karaktersystemet skaper *skoletapere*. Dette hadde Tore Johansen fra Tromsø og Turid Sandtorv fra Harstad stilt seg sterkt uenig til, ved at karakterer er en nødvendig motivasjon for at elevene skal arbeide med skole. Astrid Steen fra Hordaland begrunnet at som mor ville hun beholde karakterer for å kunne se hvordan barnet ligger an i fagene.¹⁵⁴ Knyttet til VGs Landsting var det flere som fikk uttrykt sine meninger, deriblant Ragnhild Braten fra Telemark. Hun stilte seg imot

---

¹⁵¹ VG 20.10.1970

¹⁵² VG 18.12.1972

¹⁵³ VG 22.03.1974

¹⁵⁴ VG 30.03.1974

karakterer i skolen ved at det skaper mye stress for elevene og ikke er representative i forhold til om de kan utføre arbeid i fremtiden. Kjell Bendiksen fra Nordland mente derimot at karakterer virker motiverende, og mener ikke karakterer skaper skoletapere. Som mor til tre i grunnskolen var Synnøve Solen Iversen for karakterer. Dette begrunnet hun med at det var viktig for elevene å vite hvor de står, i tillegg brukes karakterer for videre skolegang og innpass i arbeidslivet.¹⁵⁵ Nok en artikkel er å finne i VG fra dette året hvor fire stemmer blir uttrykt, disse var alle for karakteren i grunnskolen. De var i alderen 29-39 fra Oslo, Østfold og Oppland. Begrunnelsen for å beholde karakterer var at de var viktig for å opprettholde disiplinen i skolen og forberede elevene på arbeidslivet, karakterer var viktig for å skille ut de som er ment for videre utdanning og at elever likte å få sine prestasjoner vurdert¹⁵⁶

En større samling av meninger ga VG ut i 1974. Her kunne man lese at Knut Utstein Kloster, 44 år gammel far fra Akershus, var imot karakterer i grunnskolen ved at det skaper unødvendig konkurranse. Gjerulf B. Sivertsen, 52 år gammel fra Aust-Agder, stiller seg også imot karakterer ved at det ikke er et rettferdig vurderingsgrunnlag, og etter hans mening blir det ikke lenger lagt mye vekt på karakterer i ansettelsesprosesser. Samme oppfatning hadde Bjørn Kristiansen, 29 år fra Østfold. I tillegg mente Kristiansen at dårlige karakterer virker umotiverende og kan dermed ha negativ påvirkning på de andre fagene. Leif Homme, 40 år fra Telemark, delte oppfatningen om at karakterer ikke er noe rettferdig vurderingsgrunnlag, men mente arbeidslivet fremdeles tok for mye hensyn til karakterer ved ansettelse. I samme artikkel var det en kort opprømsing av åtte individers mening om karakterer. Disse var i en alder fra 27-67 og kom fra Oslo, Finnmark, Nord-Trøndelag, Hedmark, Hordaland og Møre og Romsdal. Av disse åtte uttrykte syv at de var for karakter i grunnskolen, mens en uttrykte at den var imot. De som var for karakterer begrunnet dette med behov for å vite hvor man står, motivasjon til å arbeid med skole, at karakterer ga et rettferdig grunnlag for jobbsøking og var nødvendig for arbeidsgiver å vite i en ansettelsesprosess. Den som var imot karakterer i grunnskolen ønsket hellet et system som bedømte elevens fremgang.¹⁵⁷ Formann i foreldreaksjonen Sigmund O. Norlund uttrykte i en artikkel i 1974 at kunnskapsnivået ville sunket i skolen dersom man fjernet karakterer. Han mente elevene ønsket å få sine prestasjoner målt.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ VG 08.10.1974

¹⁵⁶ VG 11.10.1974

¹⁵⁷ VG 05.10.1974

¹⁵⁸ VG 16.05.1974

I 1975 gjennomførte VG en fast *fem på gaten* spalte hvor spørsmålet nå var *Bør skolen være karakterfri?*. De fem utvalgte var fra Oslo, Kløfta og Vestli, og i arbeid utenfor skole-og utdanningssektoren. Av de fem utvalgte stilte 2 seg imot karakterer i skolen mens 3 ønsket beholde karakterer. En av de som var i mot karakterer uttrykte at skolearbeidet i seg selv burde være motivasjonskraften, mens den andre ikke ga noe dypere begrunnelse. Av de som var for karakterer i skolen kom kun en med en begrunnelse som gikk ut på at karakterer gir et mål å jobbe seg mot. En av de som var for karakterer i skolen trakk dog frem at det virker urettferdig at en eksamensdag muligens skal få påvirkning på resten av livet.¹⁵⁹

I 1977 kunne man lese i VG sin *si det i VG* spalte et innlegg fra en ukjent avsender. Avsendere påpeker at man sletts ikke er en taper selv om man får dårlige karakterer i skolen og at karakterer er en fin pekepinn på hvor man befinner seg. Uten det går man inn i arbeidslivet i blinde og kan ende opp i en jobb man ikke mestrer, og da virkelig føle seg som en taper.¹⁶⁰ I samme faste spalte finne man i et annet nummer av avisen nok en ukjent avsender som argumenterer for bruken av karakterer i skolen. Denne ukjente argumenterer dog for at arbeidsgiver er avhengig av karakterer i en ansettelsesprosess og forsøksår uten karakterer for å så falle tilbake på det gamle systemet vil en generasjon som ikke vil bli prioritert i en ansettelsesprosess.¹⁶¹ Etter EVA 2 kom ut i 1978 finner vi i VG sin *si det i VG* spalte et innlegg fra Kjell Weihe fra Oslo. Han mener at karakterer er nødvendig i skolen for å ha noe å vise til senere i arbeidslivet. Uten karakterer kan man risikere at uegnede tar jobber fra bedre egnede, dette basert på karakterer, og at disse vil være et hindre i den økonomiske utviklingen ved at de får stillinger de ikke mestrer.¹⁶²

I VG sin *si det i VG* spalte fra 1983 kunne man lese en litt annen vri på karakterdebatten. Der var det nemlig en tromsøing som argumenterte for at man måtte ha karakterer i skolen ikke bare for elevene, men også for å kunne evaluere lærernes innsats. Konkurranseselementet tåler elevene mener tromsøinge, det er de vandt med fra barnehagen, men forsvinner karakterer mister man en kvalitetskontroll på lærene.¹⁶³ I 1988 sto det et leserinnlegg fra Jan Rokne fra Bærum i Aftenposten. Her argumenterer han mot bruken av karakterer i skolen, ved at

---

¹⁵⁹ VG 14.04.1975

¹⁶⁰ VG 15.11.1977

¹⁶¹ VG 20.05.1977

¹⁶² VG 30.12.1978

¹⁶³ VG 13.12.1983

karakterer er et system for de beste og virker demotiverende for de som mottar dårlige karakterer. Videre er det et urettferdig system som setter elevene opp mot hverandre og fremme konkurranse fra en ung alder.¹⁶⁴

Fra utdragene fant jeg denne fordelingen av hvem som var for og imot:

	<i>Foreldre</i>	<i>Andre</i>	<i>Totalt</i>
<i>For karakterer</i>	3	24	27
<i>Imot karakterer</i>	2	10	12
<i>Totalt</i>	5	34	39

Fra disse utdragene ser vi et flertall som ønsker karakterer i grunnskolen. Det var få som uttrykte at de var foreldre i teksten, men det kan tenktes at flere under kategorien *andre* er foreldre uten at de nevnte det. Bland de som nevnte de var foreldre var det en grei likevekt både for og imot, dog et for lite utvalg til å slå noe fast, mens i kategorien *andre* var det hovedvekt av stemmer som ønsket karakterer i grunnskolen.

Argumentene tatt i bruk av de som ønsket karakterer i skolen gikk i all hovedsak ut på at det var motiverende for elevene. I tillegg ble argumentet at man trengte karakterer for videre utdanning og arbeid flittig brukt av denne gruppen. Særlig blant foreldre ble det brukt argumentet at man hadde behov for å *vite hvor en står*. Ved siden av disse var mindre brukte argumenter det positive konkurranseelementet brakte med seg, hvordan karakterer var en forberedelse til arbeidslivet og rollen karakterer spillet i opprettholdelsen av disiplinen i skolen.

Bland de som var imot karakterer i skolen var det en tydelig overvekt med argumentasjonen om at karaktersystemet ikke målte elevens innsats og utvikling. Ved siden av dette stilte de seg negative til konkurransefokus karakterer skapte og hvordan det satte elever opp mot hverandre, samt hvordan karakterer virker umotiverende for elevene. Mindre nevnte argumenter gikk ut på karakterpresset og stresset som ble lagt på elevene, at karaktersystemet var lagt opp for å ganne de gode og dårlige karakterer skapte såkalte skoletapere.

---

¹⁶⁴ Aftenposten 12.10.1988

4.3 Skolesektoren

I denne kategorien finner vi de som tilhører skolesektoren. Det vil være alt fra lærere, lektor, undervisningsinspektører, rektorer og pedagoger. Disse er blitt plassert i en egen kategori ved at de har mer innsikt i skolekulturen og det som skjer innenfor fagfeltet enn den vanlige mann i gata. Fordelingen av utdragene som inneholdt stemmer fra denne kategorien er som følger:

	1970	1971	1974	1977	1983	1988	1989	Totalt
<i>VG</i>	1	3	6	1				11
<i>Aftenposten</i>					1	1	1	3
Totalt	1	3	6	1	1	1	1	14

Jeg vil i analysen av disse trekke frem flere og forsøke presentere de, ved alder, yrke og bosted, og få frem hvilke argumenter de hadde for å beholde eller kvitte seg med karakterer i skolen.

I samme artikkel som innledet 4.1 Elever, studenter og de unge fra 1970 kunne man også finne en kommentar fra Lektor Ragnar Aalen fra gymnasrådet i Svolvær. Han uttrykker en økende misnøye med karaktersystemet, som setter elever i bås og skiller ut eliten.¹⁶⁵ I 1971 kunne man lese at på medisinstudiet ved Universitetet i Oslo ville de gå inn for å fjerne karakterer og erstatte det med et bestått/ikke bestått system. Dette kunne dr.med.Chr.Fr. Borchgrevik ved instituttet for Allmenn Medisin fortelle kom av at de ønsker å lette på presset som var på studentene. I møte med kritikk om dette ville svekke nivået hevder han at det ikke ville skje og at flere kvaliteter var vel så viktig som intelligens. Han kommenterte i tillegg at han håpet dette ville bli en trend flere ville følge.¹⁶⁶ Leder for Forsøksrådet Lars Aase skrev dette året at karakterer bør avskaffes i et nummer av Norsk skoleblad (gjenfortalt i VG). Han hevder her at konkurransesamfunnet er for sterkt til stede i skolen, at elever settes opp mot hverandre i et system som på forhånd dømmer de og at man heller burde sikte mot en mer menneskevennlig kultur. Han bruker da folkehøyskolen som et eksempel, hvor man kun får vitnemål med oversikt over emner man har fått opplæring i, og mener en slik karakterordning gir mer motivasjon for elevene og studentene.¹⁶⁷ I 1971 søkte Lærerrådet ved Torstad

---

¹⁶⁵ VG 30.11.1970

¹⁶⁶ VG 29.03.1971

¹⁶⁷ VG 19.02.1971

ungdomsskole om godkjenning til å fjerne karakterer til skolestyret i Asker. De begrunner ønsket med at elevene er under et stor karakterpress som har en negativ påvirkning for trivselen i skolen. Skolestyrer Håkon Feitveit la til at karakterer ikke viser alle kvalifikasjonene til en elev og sa lite om en person var egnet for en jobb eller ikke senere i livet.¹⁶⁸

I 1974 blir Knut J Fornes, cand.mag. og lærere ved ungdomsskole, intervjuet i VG. Her stiller han seg kritisk til å fjerne karakterer og mener de fleste lærere, elever og foreldre ønsker å beholder karakterer i ungdomsskolen. Med de nye reformene og forslag om å fjerne karakterer mener Fornes det faglige innholdet vil minimert, og mener elever har behov for karakterer for å motiveres til å arbeide med skole.¹⁶⁹ Lærer og skolestyrer Odd Walter Solum uttrykte i en artikkel i 1974 at han var for karakterer i skolen med begrunnelsen at både elever og foreldre har krav på å bli informert om elevens utbytte av skolearbeidet, men understreker samtidig at personlige egenskaper, anlegg og interesser er mist like viktig.¹⁷⁰ Medlem av Forsøksrådet for skoleverket Tryve Bull er av en annen oppfatning. Grunnet konkurranseelementet karakterer bringer med seg i skolen med å sette elever opp mot hverandre, mente han at grunnskolen burde være karakterfri. I stede mente han elever burde kunne utvikle seg og tilegne seg kunnskap i et miljø uten karakterpress.¹⁷¹ Samme år sto det en uttalelse fra lærerrådet ved Hafsfjord skole ved Stavanger i VG. Dette var en kritikk av EVA 1, som fremmet ønske om å fjerne karakterer i grunnskolen. Lærerrådet uttrykker at elevene trenger karakterer som motivasjonsmiddel og foreldre ønsker å få en klar redegjørelse på hva barnet presterer. En skole uten karakterer vil føre til at de flinke blir taperne mener de.¹⁷²

I 1974 kom Norsk lektorlag med en kommentar angående karakterdebatten til VG. Det var da formann Reidar Marmøy som uttalte seg. Han presiserte at Norsk lektorlag enda ikke er kommet med et standpunkt om karakterer i og for seg er et gode, men uttrykker at det ikke nødvendigvis er lærerne som ønsker å opprettholde karakterer i skolen. Han forklarer at sånn systemet er må man ha karakterer for opptak til videre utdanning, og at dette systemet må endres før man kan ta vekk karakter. Han uttrykker dog at de er redd karakterpresset som

---

¹⁶⁸ VG 30.03.1971

¹⁶⁹ VG 01.04.1974

¹⁷⁰ VG 05.10.1974

¹⁷¹ VG 11.02.1974

¹⁷² VG 18.12.1974

oppstå blant elevene.¹⁷³ Lærer Turid Larsen skrev et innlegg i VG sin *si det i VG* spalte dette året som en reaksjon på EVA 1. Her kritiserer hun utvalgets innstilling ved at en karakterfri og eksamensfri skole ikke er forutsetninger for å oppfylle Mønsterplanen. Hun mener karakterer er en godt innarbeidet informasjonsmedium som gir objektiv vurdering av elevene. Videre sier Larsen at elevene har behov for å se hvor de står i de enkelte fagene og for å havne på rett vei i valg av videre utdanning. Til slutt kritiserer hun utvalget for å ikke inkludere elever, foreldre og læreres mening i saken.¹⁷⁴

I VG finner vi i 1977 et utsagn fra skolesjefen i Bærum Torleif Øisang angående karakterer i skolen. Han mener ikke karakterer har en stor skadevirkning på elever, og frykter heller at om karakterer faller bort vil skolen miste sitt preg av å være en seriøs og krevende arbeidsplass, som han anser nødvendige kvaliteter for et skolemessig engasjement.¹⁷⁵

Som er reaksjon på det Norske Lærerlagets vedtak om en karakterfri skole, kom nestleder i Norsk lektorlag Kari Henriksen med en uttalelse i Aftenposten 1983. Henriksen uttrykker at Lektorlaget holder ved sin oppfatning at formell vurdering i form av karakterer er viktig ved at det er en objektiv måte å måle elevens prestasjoner på. I samme artikkel kommer leder for Lærerlaget Kari Lie med en kommentar om vedtaket. Hun presiserer her at de ikke mener å fjerne karakterer over natta, men at det daværende karaktersystemet var et for snevert mål av elevene og at de heller ønsket uformelle vurderinger som også er basert på blant annet samtaler med elevene. Lie presiserer at det vil være nødvendig å endre opptakskrav til den videregående skole før man kan fjerne karakterer i grunnskolen.¹⁷⁶

I 1988 kunne man lese et leserinnlegg fra lektor Orvar Ness fra Oslo. Han ønsker karakterer i skolen og stiller spørsmål til om de som lager skolereformer har tilbrakt tilstrekkelig tid i undervisningssituasjoner. Fra sin erfaring forteller han at elever trives med at det stilles krav til de, at de blir mål i sine kunnskaper og finner karakterer motiverende. Han uttrykker at samfunnet baserer seg på konkurranser så hvorfor skal man sky vekk fra det i skolen. Skolen skal være en forberedelse på arbeidslivet og man må derfor tilvende elevene orden og disiplin mener han.¹⁷⁷I 1989 sto det et leserinnlegg fra skoledirektør Øystein Engeland i Aftenposten.

---

¹⁷³ VG 07.03.1974

¹⁷⁴ VG 07.12.1974

¹⁷⁵ VG 20.04.1977

¹⁷⁶ Aftenposten 02.12.1983

¹⁷⁷ Aftenposten 19.10.1988

I sin tid som rektor i Asker ønsket han å utvikle en bedre vurderingsmetode, uten karakterer og han ønsket nå å bringe tilbake karakterdebatten.¹⁷⁸

Fra utdragene fant jeg denne fordelingen av hvem som var for og imot:

	<i>Lærer og Lektor</i>	<i>Andre i skolesektoren</i>	<i>Totalt</i>
<i>For karakterer</i>	5	2	7
<i>Imot karakterer</i>	2	4	6
Totalt	7	6	13

I denne fordelingen har jeg lagt de som beskrev seg som lærere eller lektor i en kategori, og de øvrige i den andre. Dette for at lærere og lektorer er de som setter karakterer og som er i daglig omkrets med elever. Det er kun oppført en stemme til foreninger som har uttalt seg eller lærere som har uttalt seg på vegne av en skole eller klasse. I tillegg til de oppført i tabellen over var det to som uttrykke bekymring ved karakterer, men som mente at endringene først måtte skje i opptaksordningen til den videregående skole. Den baserte seg på karakterer fra grunnskolen og det ville skape et kaos om man først skulle fjerne karakterer der før man avklarte hva opptak til den videregående skole da skulle basere seg på. Blant lærere og lektorer er det et flertall for å beholde karakterer i skolen, mens blant de andre i skolesektoren er det et flertall imot karakterer i skolen. Utvalget av utdrag fra skolesektoren var i det minste laget så noe sterk konklusjon kan nok ikke tas i dette tilfellet.

Argumentene som ble tatt i bruk av denne gruppen var noe mer delt enn de tidligere. For de som var for karakterer i grunnskolen var det mest fremtredende argumentet at det var motivasjon for elevene i skolearbeidet, det ga de noe å jobbe mot. Ved siden av dette er de neste mest nevnte argumentene at karakterer er en objektiv vurdering av en elev sin kunnskap, at elevene både ønsker og trenger at det stilles krav til de og at karakterer fører med seg en disiplin og seriøsitet til skolen. Videre nevnes en rekke argumenter men få av disse blir brakt opp av flere. Blant disse finner vi at foreldre ønsker oversikt over eleven sine prestasjoner, det hører med i skoletradisjonen, eleven vil vite hvor den står og det er nødvendig for opptak til videre studier. Det blir også nevnt at en karakterfri skole vil de flinke tape på og det vil fjerne det faglige innholdet.

---

¹⁷⁸ Aftenposten 24.11.1989

Blant de som var imot karakterer i skolen var det ikke en like stor spredning i argumentene som ble tatt i bruk. Her legger hoved andelen vekt på karakterpresset som legges på elevene, som negativt påvirker trivselen, og at karakterer ikke tar innsats eller andre kvaliteter med i betraktning. Ved siden av dette trekkes det frem det negative med konkurranseelementet karakterer bidrar til i skolen, som setter elever opp mot hverandre, og at elever fra start settes i en bås som skiller ut eliten. Det blir også nevnt at karakterer fra grunnskolen sier lite om noen evne til å utføre en jobb senere i livet og at dette ikke bør være et fokus.

Kapittel 5: Oppsummering og avslutning

I dette kapitlet vil jeg først foreta en oppsummering av oppgaven og analysen, etterfulgt av en avslutning av oppgaven, hvor jeg besvarer hovedproblemstillingen og delspørsmål . Til å avslutte vil jeg legge frem forslag til videre forskning innenfor temaet.

5.1 Oppsummering

I denne oppgaven ønsket jeg å ta en dypere titt inn i karakterdebatten som utspilte seg på 1970-og 1980-tallet. Jeg ønsket å undersøke hva folk egentlig mente om karakterer i skolen, hvem var for og hvem var i mot. Jeg ville også se hvilke argumenter de tok i bruk for å underbygge den ene eller den andre siden av saken. I forarbeidet til analysen la jeg frem ulike momenter som fremprovoserte karakterdebatten. Blant disse finner vi fremveksten til sosialpedagogikken inne pedagogisk forskning og utdanning, som startet en endring i skolekulturen blant lærere. Nordland sin innflytelse på Arbeiderpartiets skole-og utdanningspolitikk bidro til å inkludere sosialpedagogisk tankegang inn i deres partiprogram. Som det største partiet hadde Arbeiderpartiet en større innflytelse og det ble rettet mer oppmerksomhet til deres radikale skole-og utdanningspolitikk enn det kanskje ville blitt gjort noen av de mindre partiene. I tillegg var de nye skolereformene med på å forme skolekulturen og fremmet en endring i organisering, tankegang og vurdering. Alle endringene som skulle finne sted i skolen ga rom for diskusjoner om vurdering.

5.1.1 Partiprogram

I arbeidet med partiprogrammer var det flere ting som fanget interesse. Fra Arbeiderpartiet kunne man, som innledningsvis nevnt, se at de ved det første valget for perioden gikk inn for

å avskaffe eksamen, fjerne standardkrav og ønsket en nyforming av utdanningssystemet. Ved neste valg var nok Arbeiderpartiets partiprogramfestet ønske om reformen i skolen i 74-77 en henvisning til de reformene som skulle settes ut i livet i perioden, og at det måtte dedikeres tid og ressurser for å få de ut i praksis så fort som mulig. Her finner man igjen ønske om å fjerne eksamen, og standardkrav noe som nå er blitt utvidet til å inkludere den videregående skole. I dette valget i 1973 opplevde Arbeiderpartiet sin første nedgang i stemmer. Dette, inkludert med den store negative mottakelse av EVA 1 og ambisjonene om å fjerne vurdering, førte til at Arbeiderpartiet fikk kalde føtter når det gjaldt vurdering i skole- og utdanningspolitikken. I neste partiprogram for 78-81 finner man ikke lenger noen mål om å fjerne formell vurdering i hverken grunnskolen eller den videregående skole. Det eneste man nå kan finne angående dette spørsmålet er mål om å forbedre vurderingsformene i skolen, uten å spesifisere hva dette vil si. Til tross for en økning ved valget i 1977, fortsatte Arbeiderpartiet i denne retningen ved det neste valget i 1981. I partiprogrammet for denne perioden er likedan store ambisjoner om skoler fri for formell vurdering ingen sted å finne. Det uttrykker dog ønske om mer vekt på uformell vurdering og utforming av nye vurderingsmåter. Ved det neste valget for perioden er karakterer nok en gang programfestet. I partiprogrammet for 86-89 uttrykker de ønske om å utvikle alternative vurderingsformer for å på sikt kunne fjerne karakterer som vurdering i grunnskolen. Til tross for gode resultater ved valget i 1985, er alle ambisjoner om å fjerne karakterer og endre vurderingsformene i skolen fjernet fra det siste partiprogrammet.

Man ser gjennom perioden tydelig trekk av sosialpedagogisk tankegang i Arbeiderpartiet sin skole- og utdanningspolitikk. Allerede ved første valg ønskes det å legge mer vekt på arbeidsmetoder og miljø. Både i partiprogrammet for 70-73 og 74-77 finnes ønske om en større medbestemmelsesrett for elever og studenter i skolen. Dette var også noe de arbeidet for innen sosialpedagogikken, at elever og studenter skulle ta en større del i organiseringen av undervisningen. Forsøksgymnaset hadde blitt drevet i flere år i disse periodene, og det var støttet av Arbeiderpartiet. I partiprogrammet for 74-77 trekkes det særlig frem at skolen må ha fokus på trivsel, arbeidsglede, gi grunnlag for personlig vekst og i større grad basere seg på gruppearbeid. Dette er alle elementer man finner igjen i sosialpedagogikken. Selv om de trakk seg tilbake på ambisjoner om å fjerne formell vurdering i grunnskolen, og senere videregående skole, i partiprogrammet for 78-81 finner man fortsatt sosialpedagogiske preg. Dette ved mål om å endre arbeids- og vurderingsformene i skolen slik at de ikke medvirker til prestasjonspress eller konkurranser. I det siste programmet finner vi fortsatt trekk fra sosialpedagogikken til tross for at de later å ha avsluttet sine ambisjoner om karakterfri skole.

I partiprogrammet for 90-93 er det et stort fokus på å danne et trygt læringsmiljø på skolen og fremmer samarbeid som arbeidsform.

Høyre var fra start med i karakterdebatten gjennom sine partiprogram. I partiprogrammet for 70-73 fastsetter de at karaktersystemet skal bestå, og samme uttalelse er å finne i neste partiprogram for 74-77. Ved neste valg beholder Høyre den samme politikken men inkluderer i partiprogrammet en dypere begrunnelse for hvorfor man trenger karakterer i skolen. De sier der at det er nødvendig for at både elever og foreldre skal kunne vite hvor en står i faget, gjennom en objektiv målestokk. De mener også karakterer er et viktig motiveringsmoment i læringsprosessen. I dette partiprogrammet går Høyre også inn for å bremse reformene som er blitt innført i skolen. Ved dette valget opplevde Høyre sin første vekst i stemmer, for oppgavens periode. I neste valgperiode går Høyre noe hardere ut i sitt partiprogram for 82-85. I tillegg til å ville beholde karakterer, skal Høyre nå gå inn for å hindre alle forsøk i å redusere karakterer og eksamen sin betydning i skolen. Dette var det første valget etter EVA 2 kom ut, som Høyre la ned mye ressurser mot. Denne politikken vil jeg tro er rettet mot disse forsøkene i å fjerne karakterer i grunnskolen. Dette valget viste seg å også gi god avkastning for Høyre og de opplevde å få det beste resultatet fra vår satt tidsperiode. I neste partiprogram finner vi likedan som tidligere mål om å beholde karakterer og eksamen i grunnskolen. I dette partiprogrammet blir det presisert at karakterer skal tas i bruk ved opptak til videre studier og de ønsket ikke et system som baserte seg på yrkeserfaring. I periodens siste partiprogram går Høyre hardere inn for vurdering i skolen. De mener i partiprogrammet for 90-93 at vurdering i barneskolen ikke er tilstrekkelig og endringer må skje for å øke kunnskapsnivået. Dette er noe de også ønsker å gjøre i hele grunnskolen og den videregående skole gjennom å innføre landsdekkende kunnskapsprøver. I analysen kunne jeg lese i ulike avisartikler at Høyre de siste årene at 1980-tallet ønsket å innføre karakterer fra 4.årstrinn. Høyre snudde dermed diskursen i karakterdebatten til å ikke lenger dreie seg om man skulle ha karakterer i grunnskolen, men hvilket nivå man skulle starte med karakterer i grunnskolen.

Kristelig folkeparti kastet seg ikke med i debatten før ved valget i 1977, men etter dette hadde alle partiprogrammene politikk angående karakterdebatten. I KrF sine partiprogram ser vi en gradvis endring til å lene seg mer over på uformelle vurderingsformer. De mener gjennom hele perioden at karakterer skal bli brukt i grunnskolen. I partiprogrammet fra 78-81 mener de karakterer må bli brukt frem til andre vurderingsmetoder er utarbeidet. I neste partiprogram, for 82-85, ønsker de å fremme arbeid med å finne alternativer vurderingsformer.

Partiprogrammet for 86-89 mener KrF at vurdering også må inkludere elevenes egenskaper i samarbeid, innsats og arbeidsvilje. I det siste partiprogrammet mener de fremdeles karakterer skal tas i bruk, men at det nå bør legges en mye større vekt på uformelle vurderinger i skolen. Fra 1981 og ut perioden opplevde de en relativt minimal nedgang i stemmer, noe som ikke ser ut til å ha satte en stopper for skole-og utdanningspolitikken.

Senterpartiet, likt som KrF, involverte seg ikke i karakterdebatten før ved valget i 1977. De hadde ved valget i 1973 opplevd en stemmetopp for vår periode. I Partiprogrammet for 78-81 fremmer Senterpartiet at karakterer skal tas i bruk frem til andre vurderingsmetoder er utarbeidet. De stiller seg, likt som Høyre, her kritisk til reformene som er blitt innført i skolen de siste årene. Ved neste valg opprettholdes meningen om å beholde karakterer i grunnskolen og den videregående skole, i tillegg til opptakssystemet som baserer seg på karakterer. Den samme politikken finner vi også i partiprogrammet for 86-89, men nå er det et tillegg på at det skal legges større vekt på uformell vurdering i grunnskolen. Ved det siste valget fra vår tidsperiode har ikke Senterpartiet noen bidrag i forhold til karakterdebatten.

Venstre meldte seg ikke inn i karakterdebatten før ved valget i 1973. Her fremmer de i partiprogrammet et ønske om en vurderingsmetode som i større grad vektlegger innsats og arbeidsvilje. Liknede er å finne i neste partiprogram for 78-81, hvor de nå ønsker at vurderingen i tillegg skal inkludere samarbeidsevne. Venstre tok ikke stilling til om man skulle ha karakterer i grunnskolen eller ikke de disse to partiprogrammene. Dette endres dog i partiprogrammet for 82-85 hvor Venstre går inn for å fjerne karakterer i ungdomsskolen. Venstre, til forskjell fra Arbeiderpartiet, anerkjenner i partiprogrammet at dette ikke kan skje på dagen og det må dermed rettes tilstrekkelige økonomiske og pedagogiske midler for å kunne gjennomføre dette. Lignende politikk er å finne i partiprogrammet for 86-89. I det siste partiprogrammet for perioden har Venstre tregt seg litt tilbake på sine ambisjoner og uttrykker ingen formening om man skal ha karakterer i skolen. De uttrykker dog et misnøye med karaktersystemet og utviklingen karakterdebatten har tatt. Venstres ønske om å fjerne karakterer lå i hovedsak ved karaktersystemets dårlig evne til å fange opp elevens arbeidsinnsats og arbeidsvilje.

Sosialistisk venstreparti uttrykte ikke mening om karakterer i skolen før ved valget i 1977. De gikk da inn for å fjerne karakterer fra et avsluttende vitnemålet i grunnskolen. Ved det neste valget gikk Sv steget lenger i sitt partiprogram for 82-85. Her ønsket de nå å fjerne

sentralgitte prøver og eksamener fra grunnskolen, og gjøre grunnskolen og den videregående skolen karakterfri. De holdt dog ikke dette momentet lenge og i partiprogrammet for 86-89 finnes litt mindre og mildere mål for vurdering i skolen. De gikk fremdeles inn for en karakterfri grunnskole, men ønsket nå heller å utforske med alternative vurderingsformer i den videregående skolen. Det samme er å finne i det siste partiprogrammet. Her å finner man ønske om en karakterfri grunnskole og fremme arbeid med å utforme alternative vurderingsformer. Sv sin karakterpolitikk var i all hovedsak begrunnet med konkurransementaliteten som var å finne i samfunnet som de mente var en negativ trend som måtte forhindres så tidlig som mulig. Fremskrittspartiet deltok først ved valget i 1974, og har dermed ikke noe bidrag fra det første valget. Fra partiprogrammet for 74-77 var det heller ikke uttrykt noe politikk angående karakterer i skolen, men de var raskt på banen ved valget i 1977. I partiprogrammet for denne perioden, 78-81, går de hardt frem på at man trenger karakterer i skolen. De stilte seg her også negative til Mønsterplanen, som de mente burde være et tilbud. Ved neste valg, i 1981, tar de karakterdebatten et steg videre ved å ville innføre karakterer fra det 4.årstrinn. Denne politikken holder de fast ved også i de to neste partiprogram for 88-91 og 92-95, i tillegg til å fremme karakterer som opptakskriterier for videre utdanning. FrP begrunner nødvendigheten med karakterer i skolen ved at er et viktig element for å beholde disiplinen og myndigheten i klasserommet og i skolen.

5.1.2 Analysen

Gjennom analysen ble det tydelig at særlig fire momenter skapte folkelig debatt i karaktersaken. Evalueringsutvalgets innstillinger, EVA 1 og EVA 2, i 1974 og 1978 viste en oppgang i leserinnlegg og intervjuer, hvor flere direkte refererte til disse innstillingene. Videre skapte Lærerlagets vedtak stort engasjement som gjorde at også i 1983 kan man se en oppgang av leserinnlegg og intervjuer som kom med reaksjoner til dette vedtaket. Det siste momentet jeg fant som skapte folkelig deltakelse i karakterdebatten var Høyres skole og utdanningspolitikk ved slutten av 1980-årene som ønsket å innføre karakterer fra 4.årstrinn. Dette ser man flere påpeke i sine utdrag fra denne perioden. Dette var politikk FrP også gikk inn for, men ved at de var et mindre parti er det forståelig at Høyres meninger om dette skapte større folkelige reaksjoner.

I spørsmålet hvem var for og imot karakterer gir analysen dette resultatet:

	<i>Elever og studenter</i>	<i>Ungdomsgrupper til partier</i>	<i>Foreldre</i>	<i>Andre</i>	<i>Lærere</i>	<i>Andre i skolesektoren</i>	<i>Totalt</i>
<i>For karakterer</i>	30	1	3	24	5	2	65
<i>Imot karakterer</i>	11	1	2	10	2	4	30
<i>Totalt</i>	41	2	5	34	7	6	95

Totalt 95 ulike stemmer ble trukket frem i analysen. Det var et enorm engasjement blant elever og gjennom analysen og utdragene oppdaget jeg en klar overvekt av elever som ønsket karakterer i grunnskolen. Dette gjennom de individuelle stemmene som ble trukket frem, men også ved at flere representerte klasser, skoler eller underskriftskampanjer som alle ville beholde karakterer. Lignende var det en generell overvekt blant foreldre og den vanlig mann i gata om å beholde karakterer. Der hvor det fantes en størst jevn representasjon var i lærersektoren. Men det er da verdt å merke seg at det var mindre individuelle stemmer fra denne kategorien som ikke danner et bredt nok grunnlag, og gjennom utdragene fant jeg ofte lærere som representerte flere som alle var for karakterer i skolen.

Argumentene som ble tatt i bruk i karakterdebatten går i mye av det samme på begge sider av saken. Mens de som er for karakterer diskuterer for at det er nødvendig for motivasjon i skolearbeidet, bruker de som er imot karakterer likedan argumentet ved at motivasjonen blir svekket av dårlige karakterer. På samme måte er det med argumentet at man må ha karakterer for det blir brukt i opptak til videre utdanning og fremtidige arbeidsgivere bruker karakterer, eller har behov for å se karakterer, i en ansettelsesprosess. Dette argumentet blir også tatt i bruk som en negativ konsekvens av karaktersystemet. De som er imot karakterer i skolen argumenterer for at bruken av karakterer i opptak til videre utdanning hindrer noen i gå oppnå dette, samt få de «gode» jobbene når de skal ut i arbeidslivet. Konkurranseselementet karakterer fremprovoserer blir brukt både som noe negativ og positivt i skolekulturen. Noen mener det er bra elevene blir presentert med konkurranse i grunnskolen, ved at dette er en naturlig del av det videre livet i samfunnet. Andre mener at fordi det er et så stort konkurranseelement i samfunnet bør ikke barn bli utsatt for dette i å så ung aldre, og om man ikke presenterer barn for konkurransementalitet kan man kanskje fjerne det i en viss grad i samfunnet med tid.

I forhold til opptak for videre utdanning var det som sagt noe som ble brukt av begge sider i debatten. Dette var også på Arbeiderpartiet sin agenda gjennom hele perioden ved at de til stadig fremmet arbeid med å utvikle opptaket til videre studier til å ikke basere seg på formell vurdering. Nordland arbeidet også for dette gjennom den tidligere nevnte innstillingen hun presenterte for alternative veier til opptak. Likedan stilte Høyre seg i opposisjon til dette og mente opptak skulle være basert på karakterer. Grunnen til at dette argumentet ble flittig brukt i debatten var ved at det skapte et sosialt skille. De som var imot karakterer i skolen mente at dårlige karakterer ville hindre videre studier, og potensielle jobber, som ville gjøre noen til tapere i samfunnet uten mulighet for å utvikle seg og skape et større klasseskille. De som var for karakterer i skolen mente at dette var objektive vurderingsmetoder for å sikre at de beste, og da de som fortjente det, fikk tilgang på videre utdanning og jobber. De mente at uten karakterer ville hvem som helst få tilgang på dette og det ville skape en mengde av studenter og arbeidstakere som ikke mestret sine oppgaver og tok muligheten fra de som var mer fortjent og egnet.

Kritikk kan stilles til mengden utdrag som er blitt tatt med og dere tilhørighet. I søket med søkemonitoren A-tekst var det en overvekt av artikler fra VG og Aftenposten, og kun et få antall fra andre aviser. Andre søkemonitorer kunne blitt utprøvd for å få et bredere grunnlag, men arbeidet med uthenting av relevante utdrag var stort og tidskrevende. Jeg følte jeg likevel fikk oversikt over hovedtendensene i debatten med det utvalget jeg hadde. VG hadde betydelig flere bidrag da de i større grad hadde leserinnlegg og intervjuer som ikke bare uttrykke om personen var for eller i mot karakterer i skolen, men også på hvilket grunnlag de hadde denne meningen. Jeg oppdaget at Aftenposten, som jeg nevnte innledningsvis tidligere var knyttet til Høyre, hadde betydelig høyere andel av stemmer fra Høyre med i sine artikler og intervjuer.

5.2 Avslutning

Spørsmålet jeg ønsket å finne svar på i denne oppgaven var: *Hvem var egentlig for og imot fjerning av karakterer i skolen og hvilke argumenter tok de i bruk?* Gjennom å analysere leserinnlegg, intervjuer og artikler ønsket jeg å finne stemmer fra elever, studenter, foreldre, lærere og pedagoger som kunne gi meg svaret på dette. I tillegg ønsket jeg å se hvor de ulike

politiske partiene sto i saken og hvordan dette utviklet seg gjennom perioden, og dette gjorde jeg gjennom partienes partiprogram for perioden.

Fra analysen fant jeg at et flertall, uavhengig av kategori, ønsket å beholde karakterer i skolen. Elevene selv uttrykte sterk frustrasjon ved at deres stemmer ikke ble hørt i saken, og et sterkt flertall her ønsket karakterer. Likedan var funnene blant foreldre og de tilhørende kategorien *andre*, flesteparten ønsket karakterer i grunnskolen. Det var et lite utvalg fra foreldre, som gir dårlig grunnlag for noe konklusjon. Men som nevnt tidligere kan det være at flere fra kategorien *andre* var foreldre uten å nevne det. Fra den voksne, arbeidene garden er det uansett et flertall for å beholde karakterer. Fra skolesektoren var det i sin helhet et lite utvalg, men vi vet at aktører herfra var med å utarbeide reformene og Lærerlagets vedtak stilte seg tydelig mot karakterer. Gjennom artiklene har jeg dog fått inntrykk av at blant lærerne som var i arbeid i grunnskolen var det et flertall for å beholde karakterer. Det kan nok her trekkes konklusjonen at fagfolk i skolesektoren, som ikke var i arbeid i skole, fremmet en karakterfri grunnskole, mens de lærerne som var i grunnskolen hver dag ville beholde karaktersystemet. I alt kan det stilles spørsmål til hvordan karakterdebatten fikk holde seg gående gjennom to tiår når det virker å tyde som et klart flertall av folket, inkludert elever, ønsket karakterer i grunnskolen.

Argumentasjon som ble tatt i bruk var mye av de samme blant elever, unge og voksne. De to argumentene som ble tatt i bruk desidert mest av de som ønsket karakterer i skolen dreide seg om motivasjon og videre studie eller arbeid. Altså at man trengte karakterer for det virket motiverende og man hadde noe å arbeide etter, og karakterer var nødvendig for opptak til videre studie, både fordi det var sånn systemet var bygd opp men også ved at det var den mest rettfærdige måten å styre opptak på, og det samme gjaldt i søkeprosessen etter arbeid. En arbeidsgiver ville ha utnytte av å se en søkers karakterer for å lettere kunne bedømme kvalifiserte søkere opp mot hverandre, og på den måten ville de som var best egnet få jobben. Etter dette gikk begrunnelsen *vite hvor en står* ofte igjen blant disse gruppene. Hvor både elever, men også foreldre, har behov for å vite hvor eleven står i faget og dette gjøres best gjennom karakterer. Blant elever gikk det også igjen oppfatningen av at karakterer bidrar til autoritet og disiplin i et klasserom, og dermed nødvendig for å beholde ro og orden.

De som ikke ønsket karakterer i skolen blant elever, unge og voksne begrunnet dette i all hovedsak med at karakterer ikke ga rom for å bedømme innsats og arbeidsviljen til eleven.

Dette førte til at elever som naturlig har bedre kunnskapsevner automatisk får en urettferdig fordel i skolesystemet og noen vil få dårlige karakterer uansett hvor mye arbeid de legger ned i skolen. De ønsket da heller en uformell vurderingsform eller annet alternativ vurdering som målte elevens innsats på lik linje med kunnskapsnivå. Ved siden av dette var det en jevn bruk av de andre argumentene for å avskaffe karakterer. Disse baserte seg på at karakterer ødela for noen elevers tilgang på videre utdanning eller jobber, karakterer virket umotiverende for de som til stadig fikk dårlige resultater og konkurranseelementet karakterene brakte med seg i skolen som satte elevene opp mot hverandre. Et fåtall brukte argumentet med at dårlige karakterer produserer skoletapere, og dette var til overraskning oftere å finne blant de som var for karakterer i skolen, ved at de ikke mente det var karakterene som skapte skoletapene.

Blant de i skolesektoren var det i midlertidig en større spredning av argumenter som ble tatt i bruk. Blant de som var for karakterer ble en rekke argumenter bruk, hvor få brukte samme. Det eneste argumentet som skiller seg ut blant de som ønsket karakterer i skolen er at karakterer virker motiverende for elevene og de har behov for noe å arbeide etter. Verdt å merke at dette var også argumentet mest brukt blant elever, unge og voksne. Ved siden av disse blir en rekke andre argumentet tatt i bruk, mange av de samme man kan finne blant elever, unge og voksne. Blant de som var imot karakterer i skolen finner vi likedan som blant elevene, unge og voksne en overvekt av argumentet ved at karakterene ikke inkluderte elevens innsats og andre kvalifikasjoner. Bland skolesektoren var det dog et større fokus på karakterpresset som ble lagt på elevene, som fikk en negativ påvirkning på deres trivsel, og konkurranseelementet ved at karakterer splittet elevene og satte de opp mot hverandre.

Det er interessant å se at argumentasjonen i debatten ikke hadde store forskjeller. De fleste argumentene ble tatt i bruk av begge sider, med forskjellige vinklinger. Det var i all hovedsak en overvekt av motivasjon som argument for å beholde karakterer og en overvekt av manglende representasjon av innsats som argumentasjon for å fjerne karakterer. Etter å ha lest gjennom et stort antall artikler, intervjuer og leserinnlegg blir det også tydelig for meg at det var et sterkt flertall som ønsket karakterer, særlig i kategoriene elever, voksen og lærere. Den eneste kategorien jeg kan stille meg spørrende til er skolesektoren, hvor i tillegg til utdragene vet jeg det var aktører herfra som i stor grad fremmet en karakterfri skole. Det er uansett bemerkelsesverdig at folkets rungende meninger ikke ble tatt mer i betraktning, ved at debatten fikk holde seg gående gjennom hele 1970- og 1980-tallet, og som vi skal gå mer inn på under kom til uttrykk gjennom partienes partiprogram mer eller mindre hele perioden.

Delspørsmålet for oppgaven dreide seg om de politiske partienes meninger i karakterdebatten og hvordan dette utviklet seg gjennom perioden. Vi kan se at Arbeiderpartiet hadde en svingende deltakelse i karakterdebatten, ut ifra deres partiprogram. I de to første periodene har de ambisiøse mål om en reformering av vurderingssystemet og fronter en karakterfri skole. Det virker dog som den store folkelige deltakelser for å beholde karakterer i skolen, og dårlig resultater ved valg, førte til at de trakk seg litt tilbake fra striden. De ga et siste forsøk i å kaste seg ut i debatter i 1985, men det virker som det ble med det og innen 1989 var de igjen trukket seg ut av karakterdebatter, sett ut ifra partiprogrammene. Høyre hadde en stigende deltakelse i karakterdebatten gjennom sine partiprogram. De var delaktig fra første valg i perioden og endte perioden med å forsøke innføre karakterer fra en tidligere alder, i stor kontrast med de som ønsket fjerne karakterer. Selv om Arbeiderpartiet i perioder var mindre delaktig, slo Høyre i hele perioden hardt ned på forsøk med å fjerne karakterer. Ved slutten av vår tidsperiode var det Høyre som hold karakterdebatten i gang, nå med en litt annen vri, nemlig om man skulle ha karakterer fra 4.årstrinn.

Kristelig folkeparti ble ikke med i karakterdebatten før ved valget i 1977. De sto fast gjennom hele perioden at karakterer skulle tas i bruk i grunnskolen, men ønsket hele tiden å arbeide for å utvikle alternative vurderingsmetoder og la en økende vekt på uformell vurdering.

Senterpartiet var likedan ikke med i karakterdebatten gjennom sine partiprogram før valget i 1977, og meldte seg ut av debatten ved det siste valget. Tendensen i Senterpartiet var mye lignende KrF med ønske om å beholde karakterer i grunnskolen, og i sitt siste bidrag ønsket de en større vekt på uformell vurdering. Venstre var på den andre siden enig i Arbeiderpartiets politikk når det gjaldt karakterer i skolen. De meldte ikke sin deltakelse i debatten før ved valget i 1981, hvor de ved to påfølgende perioder gikk inn for å fjerne karakterer. De hadde i de to foregående periodene vært kritisk til det daværende karaktersystemet så denne politikken kom ikke som et sjokk. Ved det siste valget hadde de tog meldt seg ut av debatten og kun uttrykke kritikk til karaktersystemet uten å fremme en spesifikk endring.

Sosialistisk venstreparti kom heller ikke inn i debatten før 1977. De gikk da inn for å fjerne karakterer i grunnskolen. Ved neste valg tok de det et steg lenger og ville fjerne karakterer både i grunnskolen og i den videregående skole. Dette gikk de tok tilbake på ved neste valg og de to siste valgene i perioden fremmet de samme politikk; fjerne karakterer i grunnskolen og fremme utarbeiding av andre vurderingsformer. Fremskrittspartiet var et nydannet parti og

stilte først i 1973. Det er derav forståelig at de ikke ble med i karakterdebatten gjennom sine partiprogram før ved valget i 1977. Fra dette valget uttrykker de i alle sine program et sterkt ønske om å beholde karakterer i skolen og ved de tre sist periodene strekker de politikken lenger ved å ville innføre karakterer fra 4.årstinn, likedan politikken Høyre kjørte mot slutten av 1980-tallet. Gjennom perioden ser vi at partiene hadde ulik deltakelse i karakterdebatten gjennom sine partiprogram. Noen kom sent inn i debatten, mens andre meldte seg tidlig ut. Alle partiene hadde dog på et tidspunkt et standpunkt på om man skulle beholde karakterer i skolen eller ikke. Arbeidet har vist at Høyre, Kristelig folkeparti, Senterpartiet og Fremskrittspartiet var for karakterer i grunnskolen, mens Arbeiderpartiet, Venstre og Sosialistisk venstreparti var mot karakterer i grunnskolen

5.3 Videre forskning

I arbeidet med denne oppgaven har det vært en rekke temaene som er blitt brakt opp uten at det har vært mulighet for å gå dypere inn på de, og med det en rekke interessante spørsmål det er verdt å utforske. Blant disse er læreryrkes fall i status og likedan lærerutdanningens fall - som et prestisjestudium. Hva er årsaken til at dette fant sted? Er det så *lett* som å legge skylden på inntoget til sosialpedagogikken og endringene den medbrakte i skolekulturen? Selv i dag har læreryrket fremdeles en lavere status i samfunnet enn den en gang hadde, og de siste årene har det blitt en økende nedgang av lærerstudenter som kan få store konsekvenser om det ikke snur.

Inntoget til sosialpedagogikken og den endringen i skolekultur den brakte med seg satte to ulike læringsformer opp mot hverandre. På den ene siden hadde vi den gamle tradisjonelle autoritære puggeskolen og på den andre en ny kultur som fokuserer på læringsmiljø, sosialisering og mindre konkurranseelementer. Men, hvilken læringsform fører til at elever og studenter tilegner seg ny kunnskap best? Her vil det både være i form for mengde kunnskap, men også lengden kunnskapen vedvarer etter en vurdering. Virker karakterer motiverende eller fører det kun til et stressmoment som negativt påvirker læringsprosessen? Disse to temaene, læreryrkes nedgang og ulike læringsformer, vil være både interessant å utforske videre, men også gunstig kunnskap for samfunnet å inneha. Finner man svaret på disse spørsmålene vil man kanskje kunne bedre læreryrket og øke antallet lærerstudenter, og på best måte legge opp undervisningen for å oppnå det ideelle læringsutbytte.

Innenfor temaet om ulike læringsformen kan vi også dukke dypere inn i Forsøksgymnaset. Dette var en helt ny form for organiseringa av en skole, og denne type organisering forsvart tildelts med nedleggelsen av Forsøksgymnaset. Selv om vi nå er på fornavnsbase mellom studenter/elever og lærer, er det blitt et strengere oppmøtekrav, henviser til innføringen av 10% fraværsregelen i videregående skole, og lekser kan man fremdeles finne igjen på alle nivåer. Spørsmålet man kan stille seg her er jo om Forsøksgymnaset fungerte eller var det bare et mislykket prosjekt fra skoleleie elever? Skapte denne måten å organisere en skole det ideelle miljøet for å tilegne seg kunnskap? For å undersøke dette er det tenkelig at det ville være mest gunstig å utføre intervjuer at tidligere elever og lærere ved skolen for å se hva de tenker om nå som voksne og hvordan det påvirket deres liv å gå på Forsøksgymnaset fremfor en vanlig videregående skole.

Litteratur

- Aftenposten. (02.12.1983). Karakterfri skole en død sak: Lærerlagets utspill får hvile. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198312020069/null/archive/search?type=jwt>
- Aftenposten. (03.12.1983). Oslo UH mot lærerlaget om karakterer. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198312030138/null/archive/search?type=jwt>
- Aftenposten. (12.10.1988). Skoledebatten Karakterer fra 4.klasse i barneskolen?. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198810120226/null/archive/search?type=jwt>
- Aftenposten. (19.10.1988). Debatt om skolen: Skolen fjerner seg fra vårt arbeidsliv. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198810190216/null/archive/search?type=jwt>
- Aftenposten. (24.11.1989). Vi må få en ny skoledebatt. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198911240108/null/archive/search?type=jwt>
- Aftenposten. (25.01.1984). Kan virke positivt på innsatslysten. Aftenposten. Hentet fra <https://app.retriever-info.com/go-article/020002198401250158/null/archive/search?type=jwt>
- Arbeiderpartiet. (1969a). PRINSIPPER OG PERSPEKTIVER. (Prinsippprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10025.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1969b). POLITIKK FOR EN NY TID. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10049.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1973). TRYGGHET FOR FOLKET. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10050.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1977). SOLIDARITET ARBEID OG MILJØ. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10051.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1981). POLITIKK FOR 1980-ÅRENE. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10052.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1985). Ny vekst for Norge. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10053.rtf>
- Arbeiderpartiet. (1989). KRAV TIL INNSATS for felles framtid. (Valgprogram) Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10054.rtf>

- Brock-Utne, B. (2009). Det sosialpedagogiske studiealternativ sett innenfra. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 93(6), 460-469.
- Dale, E. L. (1999). *De strategiske pedagoger : pedagogikkens vitenskapshistorie i Norge* (p. 624). Ad notam Gyldendal.
- Fremskrittspartiet. (1977). Handlingsprogram for stortingsvalget 1977. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10073.rtf>
- Fremskrittspartiet. (1981). FREMSKRITTSPARTIET PROGRAM 1981-85. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10074.rtf>
- Fremskrittspartiet. (1985). FREMSKRITTSPARTIET Program 1985-1989. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10075.rtf>
- Fremskrittspartiet. (1989). Fremtiden skapes – den vedtas ikke!. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10076.rtf>
- Garvik, Olav: *Kåre Willoch i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 10. november 2021 fra https://snl.no/K%C3%A5re_Willoch
- Gripsrud, J. (2017). *Allmenningen : Historien om norsk offentlighet*. Oslo: Universitetsforl.
- Hagemann, G., & Norsk lærerlag. (1992). *Skolefolk : lærernes historie i Norge* (p. 348). Ad notam Gyldendal.
- Helsvig, K. (2005). *Pedagogikkens Grenser : Kampen Om Norsk Pedagogikk Ved Pedagogisk Forskningsinstitutt 1938-1980*. Oslo: Abstrakt forl;
- Helsvig, K. (2017). *Reform og rutine : Kunnskapsdepartementets historie 1945-2017*. Oslo: Pax
- Helsvig, K. (u.å.). *Positivismestriden og studentopprøret i norsk pedagogikk*. Hentet fra <https://uddannelseshistorie.dk/wp-content/uploads/2020/08/a-2008-kim-helsvig.pdf>
- Helsvig, K. G. (2004). Norsk reformpedagogikk i historisk perspektiv. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 21(2), 172-181.
- Høyre. (1969). HØYRES HOVEDPROGRAM OG ARBEIDSPROGRAM 1969-73. (Valgprogram). Hente fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10103.rtf>
- Høyre. (1973). HØYRES PROGRAM stortingsvalget 1973. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10104.rtf>
- Høyre. (1977). HØYRES PROGRAM Periode 1977-81. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10105.rtf>
- Høyre. (1981). HØYRES PROGRAM Perioden 1981-85. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10106.rtf>

- Høyre. (1985). HØYRES PROGRAM 1985/89. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10107.rtf>
- Høyre. (1989). Høyres program 1989-1993. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10108.rtf>
- Imsen, G (1999). *Lærerens verden*. 2. utgave. Oslo: Tano Aschehoug/Universitetsforlaget.
- Kristelig Folkeparti. (1973). PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1973-77. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10120.rtf>
- Kristelig Folkeparti. (1977). PROGRAM FOR STORTINGSPERIODEN 1977-81 (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10121.rtf>
- Kristelig Folkeparti. (1981). Handlingsprogram for Kristelig Folkeparti. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10122.rtf>
- Kristelig Folkeparti. (1985). Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10123.rtf>
- Kristelig Folkeparti. (1989). Handlingsprogram for KRISTELIG FOLKEPARTI. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10124.rtf>
- Lysne, A. (1999). Karakterer og kompetanse : stridstema i norsk skolehistorie : B. 1 : Utviklingen fram til 1970-årene: Vol. B. 1 (p. 331). AVA forl.
- Lysne, A. (2004). *Karakterer og kompetanse : stridstema i norsk skolehistorie : B. 2 : Kampen om skolen : 1970-2000: Vol. B. 2* (p. 495). AVA forl.
- Løvhaug, J. W. (1.feb. 2012) Kampen om pedagogikken. Forskningsmagasinet Apollon. Hentet fra <https://www.apollon.uio.no/artikler/2003/pedagogikk.html>
- Mathiesen, R. (2000). *Sosialpedagogisk perspektiv*. Hamar: Sokrates.
- Nordland, E. (1986). *Miljøpedagogikk : Oppdragelse for et bedre samfunn*. Oslo: Tano.
- Nordland, E. (2000). *Skrutt på en vei*. Gyldendal akademisk.
- Notaker, H. (2012). *Høyres historie 1975-2005 : Opprør og moderasjon*. Oslo: Cappelen Damm.
- Olstad, F. (2020). *Den lange oppturen : Norsk historie 1945-2015*. Oslo: Dreyers forlag.
- Regjeringen. (u.å.a). Jan P. Syses regjering. Regjeringen.no. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/jan-p-syses-regjering-1989-1990/id438730/>
- Regjeringen. (u.å.b). Kåre Willoch's regjering. Regjeringen.no. Hentet fra [65](https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-</p></div><div data-bbox=)

[regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/kare-willochs-regjering-1981-1986/id438728/](https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/kare-willochs-regjering-1981-1986/id438728/)

Regjeringen. (u.å.c). Lars Kronvalds regjering. Regjeringen.no. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/lars-korvalds-regjering-1972-1973/id438724/>

Regjeringen. (u.å.d). Per Bortens regjering. Regjeringen.no. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/per-bortens-regjering-1965-1971/id438722/>

Rød Ungdom. (1978). NEI TIL KARAKTERER!. Hentet fra [https://www.akp.no/ml-](https://www.akp.no/ml-historie/pdf/ungdom/ymse_ru/nei_til_karakterer_hefte.PDF)

[historie/pdf/ungdom/ymse_ru/nei_til_karakterer_hefte.PDF](https://www.akp.no/ml-historie/pdf/ungdom/ymse_ru/nei_til_karakterer_hefte.PDF)

Sandvik, S. (11.02.2014). Giske: -Høyre vrir seg som åler. NRK. Hentet fra

<https://www.nrk.no/norge/karakterdebatt-i-stortinget-1.11534937>

Senterpartiet. (1969). SENTERPARTIETS VALGPROGRAM 1969-1973. (Valgprogram).

Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10171.rtf>

Senterpartiet. (1973). PROGRAM Stortingsvalg 73 Senterpartiet. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10172.rtf>

Senterpartiet. (1977). Program – Stortingsvalget 77. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10173.rtf>

Senterpartiet. (1981). Program 1981-85 SENTERPARTIET. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10174.rtf>

Senterpartiet. (1985). Program 1985-1989 SENTERPARTIET. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10175.rtf>

Si;d-redaksjonen. (15.10.2019). Spør skolemakten: «Hvorfor har vi karaterer i

ungdomskolen?». Aftenposten. Hentet fra

<https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/vQyGnj/spoer-skolemakten-hvorfor-har-vi-karakterer-i-ungdomsskolen>

Slettan, A. (22.01.08). 30 års famling i skolen. Nettavisen. Hentet fra

<https://www.nettavisen.no/30-ars-famling-i-skolen/s/12-95-1547341>

Sosialistisk Folkeparti. (1969). SF – Arbeidsprogram 1969-73. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10187.rtf>

Sosialistisk Folkeparti. (1973). SOSIALISTISK FRAMTID. (Valgprogram). Hentet fra

<https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10188.rtf>

Sosialistisk Venstreparti. (1977). Program for Sosialistisk Venstrepartis arbeid i Stortinget 1977-1981. (Valgprogram). Hente fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10189.rtf>

Sosialistisk Venstreparti. (1981). PROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTIS ARBEID I STORTINGET 1981-1985. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10190.rtf>

Sosialistisk Venstreparti. (1985). ARBEIDSPROGRAM FOR SOSIALISTISK VENSTREPARTI 1985-1989. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10191.rtf>

Sosialistisk Venstreparti. (1989). SOSIALISTISK VENSTREPARTI ARBEIDSPROGRAM 1989-1993. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10192.rtf>

Tavas, T. (2006). *Den nasjonale leseprøven på godt og vondt*. (Masteroppgave). Universitetet i Oslo

Thuen, H. (2017). *Den norske skolen : utdanningssystemets historie* (p. 283). Abstrakt forlag.

Tvedt, Knut Are: *Stortingsvalg - resultater 1882-2021* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 10. november 2021 fra <https://snl.no/Stortingsvalg - resultater 1882-2021>

UiO: Institutt for pedagogikk (23.nov. 2018). *Institutt for pedagogikk – litt historie og IPED i dag*. Hentet fra <https://www.uv.uio.no/iped/om/historie/>

Ustvedt, Y. (1981). *Det skjedde i Norge : 3 : Overflod og opprør : 1961-72* (Vol. 3). Oslo: Gyldendal.

Utdanning.no. (03.09.2021). Norges utdanningssystem – før og nå. Utdanning.no. Hentet fra <https://utdanning.no/tema/foreldre/norges-utdanningssystem-og-na>

Venstre. (1969). VENSTRE Arbeidsprogram for stortingsperioden 1969-73. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10234.rtf>

Venstre. (1973). VENSTRE ARBEIDSPROGRAM 1973-1977. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10235.rtf>

Venstre. (1977). VENSTRE ARBEIDSPROGRAM 1977-81. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10236.rtf>

Venstre. (1981). VENSTRE ARBEIDSPROGRAM 1981-1985. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10237.rtf>

Venstre. (1985). Program 1985-1989 VENSTRE. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10238.rtf>

Venstre. (1989). VENSTRES PROGRAM 1989-1993. (Valgprogram). Hentet fra <https://nsd.no/polsys/data/filer/parti/10239.rtf>

- VG. (20.04.1970). Autoritet er nødvendig i skolen. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197004202Nc1je0GR2iU1dBdnt2JWQpf100201010n0v&x=53a5cf3240ad8dbd13ed8359a29a57c6>
- VG. (20.10.1970). Vekk med karakterpress i skolen!. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197010200uVC2G3tKB2O4f1WKU3ZH3J100201010n0v&x=1b32271ff001c62c264fc370fefeae25>
- VG. (30.11.1970). Elev synger ut om gymnaset og om lektorens feighet. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197011300MhHC31GHYgP0sBZ2w2hmGgo10020101060v&x=83cc926d2fdd96ad833d2c7218f76330>
- VG. (19.02.1971). Forsøksleder Lars Aase: Bør karakterene prøve avskaffes. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=0550161971021906qlb22eFJQx2qUt4j13odI9100201010510&x=061fca6cceec547b05aac7bd8c825f3f>
- VG. (29.03.1971). Nye opptaksregler for medisinerne: Vekk med karakterene. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197103292vifhv2chOIt3iuTvB1SOAQr10020101040z&x=f31655f3d12d29c0ee3bf9070913bae4>
- VG. (30.03.1971). Asker-skole gjør oppsiktsvekkende vedtak. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197103300mRjcB0bPNi64FqjnG1DIEmf10020101060w&x=c7270b0f2c20f9563cd143bdccf28c88>
- VG. (18.12.1972). Karakterjaget. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197212184waVk71MGzWZ4cHZWf14RAHy100201010t0z&x=06a40cae098a3b2a1b9014877c1e48ef>
- VG. (11.02.1974). Trygve Bull: AP må nyansere sitt syn på enhetsskolen. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197402110bt9DK0LGbBo2iFGx9196fbQ100201010613&x=eaf7742b4f220d47cecfb3acc4b0e854>
- VG. (04.03.1974). Vi har også en mening. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403043Dmxgb4El13f31UhsM3CSDQb100201010913&x=229c6fa8e2050b8b9c813f030244d25b>
- VG. (07.03.1974). Karakterfri skole?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403071t4fRR0lanYO3C1Cpq2cYPYa100201010a13&x=86a2de7c3efe8637f2d33edaffc8d825>

- VG. (09.03.1974). Karakterfri skole? Alle krever et vitnesbyrd. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=0550161974030913PLRM1LQo2K1QcruZ3ReVMG10020101061b&x=46d7824409d9602b3d5d522067e3ed9e>
- VG. (11.03.1974). Vi vil ha karakterer. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403110E7U5027smPN3rorzQ2MFvGK100201010t13&x=f29bceb32e9faa4b82a72e3664f7a10c>
- VG. (14.03.1974). Karakterer i grunnskolen. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403141Cq1WJ0xLqe32uDN111eJx7x100201010u13&x=de533cc16b213bed98b0ed87138e9bd6>
- VG. (16.03.1974a). Skal de voksne alltid bestemme?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403161PiZqD4zMXj21vpScS3QGrcy100201010a1e&x=1f1546fec042ab99e34d7e9faf2fbaad>
- VG. (16.03.1974b). ta ikke vekk karakterene. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403161PiZqD4zMXj21vpScS3QGrcy10020101161e&x=d5f928d389e826c5212bb58534358755>
- VG. (22.03.1974). Karakterer i skolen/Karakterfri skole. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403220IoTVk3gDYiP38T4Z43POtga100201010v13&x=edd3ae41af693bb2eb7576bc026d48f5>
- VG. (30.03.1974). 97 prosent mot Bartmar og Co. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197403302GMKNz1pvSfZ2BAOdt4mkerY10020101010j1g&x=904364a7d614dd5a7bde2376c2bb3cc2>
- VG. (01.04.1974). Karakterfri skole?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197404013VH6Oz0ff22J4qjjM60AVaEV100201010d13&x=96b4df5d498386fed84178e63065c0be>
- VG. (17.04.1974). La oss fortsette med karakterer. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197404173IrBER2m2sti0pZd4m4fmFg8100201010812&x=e23cdaa37ae4f28a813afdb51e7f136f>
- VG. (16.05.1974). Karaktersystemet blir beholdt men: Foreldreaksjonen skal fortsette. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=0550161974051637OanN29Pp3n2DS8HI02jzQC100201010d13&x=f7c03b32938f53c7cf7d8e087674ab39>
- VG. (05.10.1974). MOT URETTFERDIGHET!. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197410050peqMB3Kvc4G3FG2XR4kFHMmc10020101010v1m&x=1bb4bfe93b5219bfc79dde4308535b75>

- VG. (08.10.1974). Karakterfri skole?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197410083OO1J73XY6g43pIzBl0MYyZc100201010d12&x=121ee4086954df9a1726584935ccfb4e>
- VG. (11.10.1974). Karakterfri skole?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197410112SHxMY1JQ6W11fzf1p2uZrbb100201010b11&x=0162836955c802b33feb4bde9fb978d0>
- VG. (07.12.1974). Debatten går videre: Karakterløs skole. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197412073CLziG3VX2us3yzF9a4ENZnX100201011d11&x=6d4ef2487031ba9e6a7e42e9c1e9720b>
- VG. (18.12.1974). De flinke blir tapere i fremtidens skole. VG: Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197412180FHe9r0cApfZ4EpJLe1Kddpi100201010g14&x=e48acd242d26981a0e7b26b816de2b1d>
- VG. (14.04.1975). FEM PÅ GATEN. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197504140BllsA2IVj0w493A7I1s9g2c100201010917&x=ac7286f4974527b0fc0674d05b032f80>
- VG. (20.04.1977). Hvem er i pakt med grasrota?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=0550161977042002qoT11pReE601Z5iM4pnM2c100201010j16&x=56e1005b7b40ead82c8eb014431ed644>
- VG. (20.05.1977). Karakterene på skolene våre. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197705200RJSy21m3OsN1DJ9kR2UsgHZ100201010r12&x=6b8e0abef0b0f9f291864c3b79f7fbb7>
- VG. (09.06.1977). KARAKTERENE. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197706091sb0xX4kVVid1T6K473pgx4P100201010w17&x=dbeb92366986b75a713ddb3cb9f78224>
- VG. (18.07.1977). Høyre har en god skolepolitikk. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=0550161977071801za3c1UrrFj24n6Xh0S20KO100201010712&x=545f1419d8b5ea2f351179e766c8aeb5>
- VG. (15.11.1977). Tapere?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197711151FDaDZ2m4plx17dqQM2gMzzg100201010z17&x=04d7bfd4e90aaf94ea23701bb3bd6f41>
- VG. (10.04.1978). Elever til kamp for karakterer. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197804101gVWC90uwTF74p9tNv20E0JZ100201010d17&x=f96ad4d8230b5c42420e29e4f0aa55d7>

- VG. (19.04.1978). 98 prosent for karaktersystem. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197804190sEfFl4eB9Ov0Fg3xw3WThcI100201010412&x=ca83202653875c8a2713c9a92d0e58a1>
- VG. (30.12.1978). Elevenes fremtid og EVA II. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197812300hlAtS3e7tpp0LKepX3PBQlz1002010141e&x=360716530ace18ce29a84a5c37ed3780>
- VG. (10.01.1979). Karakterer eller trivsel i skolen. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016197901103ufxNX3RdSnh4eFCdL0O4SvW100201010s11&x=7683084a4d5e5eef75dbed6fde929c4d>
- VG. (07.12.1983). Lærerne dolker elevene i ryggen!. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016198312073TOX0J4mBPpA2ZATXA3RZ5So10020101151j&x=850ddfc6c91d67075256f8fee848120e>
- VG. (10.12.1983). Dårlig «skussmål» for lærerlaget!. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016198312101IOuU42sINm23vHDJs139vVr100201011f1r&x=af3b9aa5a1fa7878c79b8cf5f7c76fac>
- VG. (12.12.1983). Hold på karakterene!. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016198312122GN0iN1hI4Tn0RZC944IJxfy10020101101d&x=0ad8425b621d6b23de1a4e2b4d6c4598>
- VG. (13.12.1983). Karakterer – for hvem?. VG. Hentet fra <https://print-pdf.prod.retriever.cloud/?id=055016198312131SeSeT27k7fn1dcWx70xs1jI100201010n1b&x=26f78821f89c66f41196ab26cdb18370>